

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

# נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות  
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

לימוד תורה לא מחייב תודעה של התחדשות בהווה.  
אפשר להרגיש שה' אמר דברים בעבר ואני לומד אותם.  
אבל בתפלה צריך לעמוד נוכח פני ה',  
להרגיש את הנוכחות שלו בהווה,  
כמי שמחדש את התורה ואת העולם כל רגע ומשגיח על כל פרט,  
ולכן יש טעם להתפלל אליו.

[מתוך השיעור 'תפלה לשינוי']

תרומה תשפ"ד

# תרומה ה'תשפ"ד

**המשכן והאדם** 24

אבן-עזרא  
מה מרויחים מירידת הדורות

**הסיפור החסידי** 26

למען ישוב הארץ  
ה'אבני נזר'

**מענות ותשובות** 28

תשובות הרב לשואלים  
מרגיש שאין לי תקנה  
וחשק מול קביעות – מה גובר?

**פאזור ד'לג'יס** 29

עצי שטים עמדים  
רזי יספר לנו לפה ה' רוצה לגור בעולם  
שלנו וקתי שטיות זה דבר טוב

**תתפלל על זה** 04

נקודה מעובדת  
כח התפלה לחולל שינוי  
במסלול חיי השלילי

**תפלה לשינוי** 05

כתר-שם-טוב אות קיח  
מה עושים כשאין כח להשתנות?

**לשעבד את העתיד** 11

שיעור ברמב"ם היומי  
עיון בסוגית "דין דאקני"  
ופרצוף ביאורי הסוגיא

**קשר הקרשים** 21

אהבת שלום  
מתי לא לומר תודה



העלון מופק ע"י עמותת אוהבים להיות יהודים

לקבלת השיעורים במייל ולהצטרפות לצוות המפיצים: [itiel@pnimi.org.il](mailto:itiel@pnimi.org.il)

עריכה: אביב מויאל | עיצוב: דעה צלף אביחיל | מערכת: הרב יוסף פלאי, בעז יעקבי ואיתיאל גלעד



## הקדמת המערכת

**שבת שלום לכל אחינו בית ישראל** בארץ הקדש ובתפוצות ובתוכם לקוראי **נפלאות** היקרים. לפניכם גליון לשבת **פרשת תרומה**, מלא בכל טוב **בנגלה ובפנימיות**.  
**השבוע בגליון:**

**בחלק השיעורים** תפגשו בשיעור **עין מעמיק במסגרת לימוד הרמב"ם היומי** ובשיעור מלא **בהתחזקות בעבודת התפלה** מליל שבת האחרונה בספה"ק כתר-שם-טוב. בשיעור הראשון – **תפלה לשינוי** – פיתח הרב **תורה 'סתומה' בכתר-שם-טוב** לכדי **הדרכה יסודית בעבודת ה' בכלל ובתפלה בפרט** – איך אני עומד לפני ה' ופונה אליו כשאני מרגיש שלא רק חטאתי, אלא שאין בי כרגע היכולת להשתנות ולחזור בתשובה. [ואם אתם עדיין מרגישים חסרי תקנה, מוזמנים לדפדף הלאה למדור **מענות ותשובות**...].

בשיעור מתוך **הרמב"ם היומי בחיק המשפחה** – **לשעבד את העתיד** – עסק הרב בעיון **בסוגית "דין דאיקני"** – שעבוד נכסים שאינם ברשות האדם בזמן השעבוד. את ביאורי הסוגיא סידר הרב כדרכו **'פרצוף' המכוון כנגד הספירות**, מה שהוליד **חידושי ביאורים בסברות הסוגיא בנגלה ובנפש האדם**. בשיעור זה תוכלו למצוא **דוגמה קלאסית** לדרך הלימוד של הרב בצורת **'פרצוף'** והאור שבו היא מאירה גם סוגיא בנגלה – **אל תפספסו**. ונסיים במשפט שכתב לנו הרב ברגעי סגירת הגליון – **"יש להרחיב את הגליון!"**. כל אחד מהכותבים, התומכים, המפיצים והקוראים יקח את הדברים לתשומת לבו ויעשה כל אשר ביכולתו **להרחיב את הגליון**, את תפוצתו ואת השפעתו על עצמו ועל הזולת.

**סדר הלימוד לשבוע פרשת תצוה הבעל"ט: נ"ך יומי** – ישעיהו פרקים כ"ו; **משנה** – נדיר פרק ב.

שבת שלום ומבורך,  
**המערכת**

**להקדשת הגליון או מדור לזכות או לע"נ יקיריכם**  
שלחו הודעה לאלעזר במספר 052-5065243

# נקודה

מעובדת מתוך שיעור

## תתפלל על זה...

בה הוא תקוע. הרבי מליובאוויטש אמר שכבר "נסתיימה עבודת הבידורים", ואפשר לפרש שבמובן מסוים מיצינו את הבחירות בין טוב לרע שאנו מסוגלים לעשות בכוחנו-שלנו, אבל נדרשת מאתנו "עבודת היחודים" – תפלה שה' יחולל אצלנו שינוי. בעמידה מול ה' כחוטא המתחנן שהוא יעזור לי להשתנות יש עזות רבה – אבל "ישראל עזין שבאומות" יודעים לתבוע עזרה! אך מה ניתן לעשות כאשר התפלה הזו הופכת לשגרה? אני שקוע באותו מסלול לא-טוב, יודע בפרוטרוט את החטאים והחסרונות, מתבודד עליהם בקביעות נוכח פני ה' – אבל שום דבר לא באמת משתנה! כדי להתחדש בתפלה צריך להתבונן לעומק ולראות שמעולם לא התפללתי באמת. בתפלה עלי לצאת מה'אני' שלי ולפנות לה' כ'אתה'. אכן, אם התפללתי לשינוי דרכי כי החטאים שלי מגעילים אותי – אני מרגיש מלוכלך ורוצה שה' יוציא אותי מהבוץ וינקה אותי מהטנופת שלי – אני עדיין שקוע לגמרי ב'אני' ובעצם מתפלל על עצמי ואל עצמי... תפלה נוכח פני ה' צריכה להרגיש אותך, להכיר שהחטאים מכעיסים ומצעדים את אבי שבשמים ולפנות אליו ולהתחנן על כך – 'החטאים שלי פוגעים בך, אך איני מצליח להפסיק, ואם אתה לא תעזור לעצמך לא יהיה כאן שינוי...'. אם עד כה לא התפללתי – לא פלא שלא היה שינוי. ואם היום אתפלל באמת, מקרב איש ולב עמוק, אל ה' ועל ה' – 'חזקה' שהשינוי בוא יבוא!

כל יהודי הוא רחמן וגומל-חסדים מטבעו, וממילא "אפילו ריקנין שבך מלאים מצוות כרמון" – גם רשע ההולך בדרכו בלי לשים לב ובלו להתחרט עוסק במצוות בדרך ממילא, אך ללא שיש לכך השפעה ממשית על חייו (רק מעשה גדול ויוצא דופן, הדורש מאמץ גדול של התמסרות לה', יסיט אותו מהמסלול בו הוא שקוע). כאשר אדם לומד תורה הוא כבר מכניס ממד של מודעות אלוקית לחייו, יש לו מבט נכון על המציאות, וממילא הוא כבר יודע במה הוא לא בסדר. עם זאת, אפשר ללמוד תורה כמשהו שה' נתן בעבר הרחוק, ללא הרגשת הנוכחות האלוקית כאן ועכשיו וללא חויה של התחדשות, וממילא להתיימש מהאפשרות להשתנות ולשנות את המציאות. בתפלה, לעומת זאת, פונים אל ה' כנוכח, "אתה", ומבקשים ממנו להתערב כעת במציאות. כלומר, בתפלה יש מודעות מלאה לנוכחות ה', להשגחתו על כל פרט ולכך שהוא מחדש את המציאות ו"נותן התורה" בכל רגע בהוה – לכן, דווקא התפלה פותחת פתח לשינוי אמתי. התפלה מגלה את נקודת הצדיק הקיימת בכל אחד ואחד, גם במי שחי כרשע, וכאשר נקודת הצדיק מתגלה אפשר לקוות לשינוי אמתי. מי שמיואש – גם לא מתפלל. מי שמתפלל – מגלה שהוא לא מיואש. גם מי ששקוע בדרך לא-טובה, ומרגיש שאין בכוחו לחולל שינוי, יכול להתפלל ולבקש מה' שיוציא אותו מהדרך



השיעור מוקדש לזכות:  
הרב הימול יטון מנחם ציון ש' מזרחי -  
נולד בכ"ב שבט תשפ"ד

## שיעור

כתר שם טוב קיח

# תפלה לשינוי

## קיצור מהלך השיעור

בליל שבת האחרון פיתח הרב תורה 'סתומה' בכתר שם טוב והפך אותה ל**הדרכה יסודית** בעבודת ה' גם למי שנמצא **במצב לא טוב** (ואם למישהו נדמה שאצלו כבר הכל טוב – כנראה מצבו באמת גרוע... אבל גם עבורו יש עצה בשיעור). גם **רשע** שחש שאין בו כח להשתנות יכול עדיין ל**התפלל** ולעשות בכך 'יחוד'. התפלה היא גילוי **נקודת הצדיק** שבאדם, וככזו היא פותחת **פתח לשינוי**. זהו דרוש המתאים במיוחד לשנת **תשפ"ד**, העולה בגימטריא **צדיק חתפלל!**

## שלוש דרכים בעבודה

מבעש"ט. [יש ז' דרכים שביארתי בז' קני מנורה

ששם אלקים הוא שם של דין, והחילוף שלו באותיות הבאות הוא 'התדרדרות' של הדין, אך צריך לתקן להעלות אותו. **במוכן** מורכב משתי מלים – **בם וכן** – הרומזות לתיקון הדבור, "ודברת **בם**" (דברים ו, ז), בדברי תורה (ועד"ז "כן בנות צלפחד דברת"), והמעשה, "וכן תעשו" (שמות כה, ט; שופטים ז, יז), שני הלבושים של הנפש. לפי הדבור בתורה, "ודברת **בם**", זוכים לקיים "וכן תעשו", בעשית מכוון להשראת השכינה בלב ("ושכנתי בתוכם" – 'בתוכו' לא נאמר אלא 'בתוכם', בתוך הלב של כל אחד ואחד מישראל") ועשית מעשים טובים בפועל (עוד רמז "כן" לכנו של הכיור – הכיור וכנו הם בנצח והודו ואדם כן הוא אדם תמים השייך לתמימות של ההודו). עוד אפשר לחלק את השם **במוכן** לאות בית ולמלה **מוכן** – **מוכן** ומזומן לעשות לו יתברך דירה **בית** בתחתונים (בלבושי הדבור והמעשה, הלבושים התחתונים של הנפש, כנ"ל). השם וחילופו, **אלהים במוכן**, עולה **צדיק** העולה ב"פ (ממוצע) **אמונה** 'היכנף' היא **הוה**, סוד 'בריח התיכן' המבריה מן הקצה אל הקצה, שהאריז"ל מבאר כזו, התפארת, המברחה בין ה'עילאה ליה תתאה, וד"ל).

ידוע מהבעל שם טוב שהכל בהשגחה פרטית,

ובפרט רואים השגחה פרטית בלימוד התורה – שהלימוד קשור למה שקורה בפרשה ובמציאות. הגענו לתורה **קיח**, שהוא גם הסימן של הפרשה שלנו, **מספר הפסוקים בפרשת משפטים**:"

נרשם (מהזכרון) ע"י איתאל גלעדי. לא מוגה. ליל שבת משפטים תשפ"ד – כפ"ח.

א **קיח** הוא סוד "קְיָהוּ אֱלֹהִים" (שמות יח, טז). כתוב (ראה המשך תרס"ו עמ' תרלט) שחק הוא המשכה מאור אין סוף שלפני הצמצום (היינו "האלהים" שעוד לפני שם הוי" ב"ה, ראה המשך תער"ב מאמר סז בענין "אל אלהים הוי""). אך כתוב גם שחק הוא לשון קצבה (**חק** ר"ת **חק** קצבה), משהו מדוד ומוגבל (ראה נעם אלימלך ר"פ בחקתי ועוד). אם כן, יש בחק סוד של צדיק – בלי גבול בתוך גבול (ראה מגדל עד [מונדשיין] עשרה מאמרות עמ' שנג, ונתבאר באריכות בלב לדעת מאמר "צדיק יסוד עולם"). ראה עוד בתורה הבאה בבעש"ט על מושג החק והוצרך לתקנו.

**קיח** עולה השם הקדוש **במוכן**, חילוף אותיות **אלהים** באותיות הבאות. למדנו (אהבת שלום ר"פ משפטים)

דתהומא רבא" רומזים שכנראה כח של נדר יכול לעזור לצאת משם. אם אותו אחד ינדור נדר גדול לצדקה, מאמץ שדורש את הכח המיוחד של נדר, הזכות הזו תעזור לו לצאת משם.

ב' שיודע בעצמו שאינו נוהג בדרך טובה ומכל מקום הולך בדרך שהוא ואינו מתפלל על עצמו, למה משהו שיודע שהוא נוהג בדרך לא טובה ממשיך בכך ואפילו לא מתפלל על עצמו? הוא מיואש, חושב שאין לו שום סיכוי לצאת מהמקום שלו, ולכן הוא אפילו לא מתפלל. ג' שיודע שאינו הולך בדרך טובה ומתפלל להשם שיעזור לו

גם השלישי כאן לא עושה משהו בפועל כדי לשנות את מצבו, הוא לא עושה תשובה, אלא רק מתפלל שה' יעזור לו – "אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו"<sup>1</sup>. ההתחלה של שרש עזר היא עז – "ישראל עזין שבאומות", ואחד ההסברים לכך<sup>2</sup> הוא שיש לנו את העז לעמוד נוכח פני ה' ולהתפלל. בשביל שאדם שהולך בדרך לא טובה יעמוד מול האין סוף ויבקש עזרה צריך הרבה עזות.

הטיפוס שמתואר כאן נשמע כמו חסיד ברסלב שכל היום מתבודד, מפרט לה' את מצבו הגרוע ברוחניות – הוא יודע בפרטי פרטים את הבעיות שלו, ומתוודה-מתחנן עליהן – ומבקש ממנו עזרה. כמובן, כמו שאנחנו אומרים תמיד<sup>3</sup>, ורבי נחמן הדגיש בעצמו<sup>4</sup>, ההדרכה של התבודדות ותפלה לפני ה' בלשונו של האדם אינה יחודית רק לברסלב והיא יסוד בעבודת ה' בכל דרך החסידות. למרות שהטיפוס השלישי שמתואר כאן לא עובד על שינוי בפועל בהחלט יתכן שבסופו של דבר התפלה תעזור – אם מתפללים על משהו מספיק הוא קורה.

ע"פ ששמעתי ממורי<sup>5</sup> שש שנים תורע שדך בו, הפתיחה כאן מדברת על שבע דרכים בעבודת ה', המכוונות כנגד שבעת קני המנורה. יתכן שהכוונה לשבעה סוגי נשמות בעם ישראל, כמו שמוסבר בלקוטי תורה (ובעוד דרושי חסידות) בפרשת בהעלתך<sup>6</sup>. למרות זאת, בהמשך מונה הבעל שם טוב רק שלש דרכים, ולכן לא כל כך מובן הקשר לפתיחה<sup>7</sup>. [בספר הטבע היהודי הרב השלים את כל שבע הדרכים]. צריך להסתכל שם איך הסברנו<sup>8</sup>. בכל אופן, כאן מעניינות אותנו רק שלש הדרכים שהוא מביא: א' שאינו הולך בדרך טובה ואינו מרגיש בו, זהו

בנוקבא דתהומא רבא,

מי שהולך בדרך שלילית וכלל לא מרגיש בכך נמצא ב"נוקבא דתהומא רבא". איך אפשר לצאת משם? קשה מאוד... ראשי התיבות "נוקבא

ב לקו"ת בהעלתך כט, ג. ראה גם מעין גנים ח"ד בהעלתך והנסמן שם.

ג בבעש"ט עה"ת בהר הערה ב ציון שלא מצא בשום מקום את ארבעת הסוגים הנוספים. בהערות בכש"ט השלם ציינו לדוגמה אחרת בה מבואר בתולדות יעקב יוסף קדושים צא, ד שאף שיש בפרטות שבע מדות הן נכללות בשלשה קוים (וראה בהערה הבאה).

ד בספר הטבע היהודי מאמר "בנין הטבע היהודי" מוסבר שלש הדרכים שמונה הבעל שם טוב מכוונות כנגד שלשת הקוים, ימין-שמאל-אמצע (שעניינם מתבאר כאן כטבעיות-מאמץ-מודעות), וכשם שהן מופיעות אצל מי שהולך בדרך לא טובה (כנגד הנה"י) כך הן מופיעות אצל מי שהולך בדרך טובה (כנגד החג"ת), אך התכלית היא הדרך השביעית (כנגד השמיטה) שנבנית באופן מאוזן ומשולב משלשת הקוים – עיי"ש בארוכה (וראה שם הערה יד דוגמה להשלמה' כזו אצל הרב, וראה גם הנידון בהערה ז במעין גנים הני"ל ביחס להשמטת ביאור היסוד בשבע סוגי הנשמות בלקו"ת בהעלתך).

מי שהולך בדרך שלילית וכלל לא מרגיש בכך נמצא ב"נוקבא דתהומא רבא". איך אפשר לצאת משם? קשה מאוד... ראשי התיבות "נוקבא דתהומא רבא" רומזים שכנראה כח של נדר יכול לעזור לצאת משם

ה קידושין ל, ב.

ו ע"פ ביצה כה, ב.

ז ראה דגל מחנה אפרים עקב ד"ה "עוד ירמוד", ועוד.

ח ראה לדוגמה שיעור כ"ז סיון תשס"ו; ש"פ ויצא השתא.

ט רבינו מקומות. ראה לדוגמה לקומ"ת ק.

בגימטריא **תפלה**. זו כוונה בתפלה של שבת ויום טוב, לפני ישתבת, ב"בפי ישרים תתרומם, ובשפתי צדיקים תתברך, ובלשון חסידים תתקדש, ובקרב קדושים תתהלל" – ראשי התיבות ישרים-צדיקים-חסידים-קדושים הם **יצחק** ואילו **רבקה** רמוזה באופן צנוע יותר ("כל כבודה בת מלך פנימה"<sup>1</sup>) באות השלישית של התיבות תתרומם-תתברך-תתקדש-תתהלל. במחזור לראש השנה ויום כיפור הכוונה הזו מודגשת. מיצחק אבינו (שכנגד

הגבורה) עובר כח התפלה לדוד המלך<sup>2</sup> (שכנגד המלכות, בסוד "בנין המלכות מן הגבורות"<sup>3</sup>), שאמר על עצמו "ואני תפלה"<sup>4</sup> וכותב בספר התהלים תפלות עבור הכלל והפרט בכל הדורות ובכל המצבים. דוד מצוה את בנו על התפלה.

שלמה בונה את בית המקדש שעיקר הענין שלו הוא היותו "בית תפלה"<sup>5</sup>, כפי ששלמה גם מציין בתפלתו בחנוכת הבית<sup>6</sup>.

בהתחלה שלמה היה בסדה, הוא

התפלל וגם הקריב הרבה קרבנות – שהם חלק מעמוד העבודה – אך בסוף חייו במקום הקרבנות הרבים, "אלף עלות יעלה שלמה"<sup>7</sup>, יש

## אם הטיפוס

השלישי היה

עושה תשובה

ומשנה את דרכיו

בפועל זו היתה

'עבודת הבירורים'

– דחית הרע

ובחירה בטוב –

אך התפלה שלו

על מצבו, בה הוא

מסתפק, היא

'עבודת היחודים'

## עבודת היחודים

על הטיפוס השלישי, המתפלל, אמר הבעל שם טוב: זה עושה יחוד כו'.<sup>1</sup>

אצל המקובלים העיקר הוא עבודת היחודים – כוונות התפלה לפי הקבלה, שכולן יחודים בעולמות העליונים. כידוע, 'עבודת היחודים' היא עבודה של משיח, אחרי ש"נסתיימה עבודת הבירורים"<sup>2</sup>. אם הטיפוס השלישי היה עושה תשובה ומשנה את דרכיו בפועל זו היתה 'עבודת הבירורים' –

דחית הרע ובחירה בטוב – אך התפלה שלו על מצבו, בה הוא מסתפק, היא 'עבודת היחודים'.

כח היחוד הוא פנימיות ספירת הדעת<sup>3</sup>. דוד המלך אומר לבנו שלמה "דע את אלהי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפה כי כל לבבות דורש הוי' וגו"<sup>4</sup>.

ה"דע את אלהי אביך" מתבטא בעיקר בתפלה, "ועבדהו בלב שלם ובנפש חפה" – "עבודה שבלב זו תפלה"<sup>5</sup>. "רחמנא לבא בעי"<sup>6</sup> והרצון של ה' ב"כי כל

לבבות דורש הוי'" הוא הפניה אליו בתפלה.

עמוד התפלה בין האבות הוא יצחק אבינו. יצחק הוא הראשון שמופיעה בו אהבת איש לאשה<sup>7</sup> והחבור של **יצחק עם רבקה** עולה

## "רחמנא לבא

בעי" והרצון

של ה' ב"כי כל

לבבות דורש הוי'"

הוא הפניה אליו

בתפלה

יז תהלים מה, יד.

יח **יצחק רבקה** (תפלה) עם דוד משלימים ל'23 (חיה-חודה) ברבוע, **תענוג**.

יט ע"ח שכ"ה (דרושי הצלם) דרוש ב; של"ד (תיקון הנוקבא); טעמי המצות פרשת בעלתך; סדור עם דא"ח ד"ה "ברוך מרחם על הארץ".

כ תהלים קט, ד.

כא ישעיה נז, ז.

כב מלכים א, ח; כט, לז.

כג שם ג, ד.

י ראה הטבע היהודי מאמר "תיקון הדעת" פ"ב (עמ' רב ואילך).

יא שיחת יום ב' דר"ה ה'תשמ"ז; שיחת פרשת ויצא ה'תשנ"ב. ובכ"מ (עפ שיחת שמח"ת תרפ"ט של הרבי הרי"צ).

יב תניא ספ"ג.

יג דה"א כח, ט.

יד ע"פ תענית ב, א.

טו ע"פ סנהדרין קו, ב.

טז בראשית כד, טז.

## הבעל שם טוב

מחלק את  
האנשים לשלשה  
טיפוסים - כל  
אחד צריך למצוא  
את עצמו באחד  
מהם - שכולם  
לא הולכים בדרך  
טובה...

על שינוי - הוא הצדיק־שברשע<sup>ל</sup>. בפועל הוא עדיין רשע, אבל הוא מתפלל לשינוי, והתפלה היא יחוד - פעולה של צדיק.

עיקר הנקודה שיוצאת כאן היא שבכל מצב שבו האדם נמצא - נקודת הצדיק שבו מתבטאת בתפלה. ברגע שהאדם מתפלל לה' הוא מגלה את נקודת הצדיק שבו, ואז יש סיכוי שהוא גם יצא לגמרי מהמצב שלו ויהפוך לצדיק כפשוטו. כמו שאמרנו, אם מתפללים מספיק על שינוי - 'חזקה' השינוי באמת יקרה.

## תפלה, תורה ומעשים טובים

נוסיף עוד נקודה: העבודה העיקרית של הצדיק־שברשע היא התפלה. מה עושה מי שיודע שהוא בדרך לא טובה אך לא מתפלל? אפשר לומר שהוא לומד תורה. כמו בחור ישיבה 'מתנגד', שתפלה היא פחות העניין שלו, אבל הוא לומד תורה - כך הוא גם יודע כמה דרכו בפועל לא טובה, אבל הוא מיואש משינוי.

מה ההבדל בין לימוד תורה לתפלה? בלימוד תורה מתייחסים לה' כ'הוא', בגוף שלישי - לומדים מה ה' אמר בתורה. בתפלה חייבים לעמוד נוכח פני ה', לפנות אליו 'אתה' בגוף שני (וזהו עיקר התפלה<sup>מ</sup>). מכך גם נגזר שבלימוד תורה לא חייבת להיות תודעה של התחדשות בהווה - לא של התחדשות התורה ולא של התחדשות הבריאה. ה' אמר בעבר את התורה (כפי שהוא ברא בעבר את העולם) ואני לומד אותם - אלה דברים מעניינים. כמובן, אם אין התחדשות - שהבעל שם טוב מדבר עליה גם בתורה הבאה - גם קשה לצפות שיהיה שינוי בפועל. יש תחושה ש'פעם, כשה' ברא את העולם, הדברים שאני לומד בתורה עבדו... אבל היום אני לא מצליח לקיים אותם בפועל וגם ה' לא כל כך משגיח ומתערב ולכן אין טעם לבקש

לו אלף נשים<sup>כד</sup>... ו'נשיו הטו את לבבו'<sup>כה</sup>. שלמה לא הפסיק להיות החכם באדם, אבל הוא הפסיק להתפלל - זו היתה הבעיה.

## צדיק־בינוני־רשע שברשע

קצת מפתיע שהבעל

שם טוב מחלק את האנשים לשלשה טיפוסים - כל אחד צריך למצוא את עצמו באחד מהם - שכולם לא הולכים בדרך טובה... ספר התניא מתחיל<sup>כו</sup> בחלוקה (שמקורה בחז"ל<sup>כז</sup>) של כל עם ישראל לצדיקים־בינוניים־רשעים. צריך לומר שזו גם החלוקה כאן אצל הבעל שם טוב, בתוך הרשע גופא - רשע־בינוני־צדיק שברשע (לפי הסדר מלמטה למעלה):

מי שהולך בדרך לא טובה ואפילו לא מודע לכך הוא הרשע־שברשע. יתכן שבמושגים של התניא הוא ה"רשע גמור", שאין לו אפילו הרהורי חרטה<sup>כח</sup>. מי שהולך בדרך לא טובה, ואף מודע לכך ומיצד על כך, אך מיואש משינוי ואפילו לא מתפלל, הוא הבינוני שברשע - הבינוני של התניא הוא אחד שבפשטות אין לו סיכוי להפטר מהרע של הנפש הבהמית, לעשות שינוי אמיתי באישיות, והוא עסוק כל ימיו במלחמה והתגברות עליו בלבושי הנפש בלבד<sup>כט</sup>, והבינוני־שברשע מיואש משינוי גם בממדים המעשיים שלו. מי שהולך בדרך לא טובה אבל מתפלל

כד "אלף עלות" ועוד "אלף נשים" עולים בטול (הוי"א אהיה וכו') במשולש. עלה אשה (על דרך לשון הפסוק "עלה אשה") עולה תהו (ג"פ 137 וכו'). חלק הקדמי של עלה אשה עולה 3330, 90 פעמים 37, ל פעמים אלף. עלה אשה במילוי עולה 1720, כ"פ אלהים (רק חלק המילוי עולה 592, 16 פעמים 37).

כה שם יא, ד.

כו תניא פ"א.

כז ברכות ז, א.

כח תניא פ"א.

כט שם פ"ב.

ל הצדיק שברשע (בדיוק כמו הרשע שבצדיק) עולה תפארת (46 במשולש) - תפארת ישראל היא שגם ברשע שבישראל יש נקודת צדיק (העושה יחוד). לא תניא פמ"א.



## התחדשות בתפלה

בתורה הבאה מדגיש הבעל שם טוב את ההכרח להתחדש בעבודת ה' ולא להכנס למצב של חוקיות קבועה. הדבר נוגע במיוחד לתפלה, עליה נאמר "אל תעש תפלתך קבע אלא רחמים ותחנונים לפני המקום"<sup>ד</sup>. אם מישהו הולך בקביעות בדרך לא טובה, תוך כדי שהוא מתפלל לה' בכל יום שיעזור לו לשנות את דרכו, כיצד הוא יכול להתחדש בתפלתו?

דוגמה להתחדשות בעבודת ה' מביאים בחסידות<sup>ה</sup> מהרס"ג, אשר התארח פעם אצל יהודי שלא הכירו. היהודי ארח אותו בכבוד, אך כאשר התברר לו מי היה האורח הוא נפל לרגליו בדמעות ובקשת מחילה, בהסבירו כי אם היה יודע שהוא הרס"ג היה מכבדו באופן אחר לגמרי. הרס"ג למד מכך כיצד להיות "כל ימיו בתשובה"<sup>ו</sup>, כאשר בכל יום על היהודי להכיר את ה' מחדש ולדעתו שעבודתו עד כה נחשבת לחטא מול גדולת ה'. בדומה לכך, גם מי שמתפלל בכל יום צריך להכיר שבעצם מעולם לא

התפלל באמת.

מה הכוונה? יש יהודי ששקוע בחטא, החטא הידוע, ולא מרגיש שהוא יכול לצאת מהחטא בכוחותיו שלו – אבל הוא מתפלל לה' שיוציא אותו מהחטא. בעצם, אם הוא יתבונן בעצמו, הוא יראה שהוא התפלל מתוך אנוכיות – הוא שקוע בחטא, הוא מרגיש מלוכלך, והוא צועק. הוא אף פעם לא התפלל על כך שהוא מכעיס את ה', שמה שהוא עושה רע בעיני ה', אלא על

שישנה את המצב'. לעומת זאת, בתפלה חייבים להרגיש את הנוכחות של ה' בהוה, כמי שמחדש את התורה וגם את העולם כל רגע ומשגיח על כל פרט, ולכן יש טעם להתפלל אליו.

אז הטיפוס השלישי מתפלל, הטיפוס השני לפחות לומד תורה – הוא היה רוצה ללכת בדרך טובה, אחרת הוא היה לומד משהו אחר, יש הרבה דברים מענינים<sup>ז</sup>. מה עושה הטיפוס הראשון? שום דבר... אפשר לומר שבכל זאת

הוא עושה מצוות, מעשים טובים,

שהם בטבע של עם ישראל –

גם הרשעים שברשעים "מלאין

מצוות כרמון"<sup>ח</sup>. כמו שאמרנו

קודם, הדרך להוציא אותו

מהמצב שלו היא לגרום לו לנדור

לצדקה. במלים פשוטות, את

הרשע־שברשע צריך להתרים

תרומות גדולות, להוציא ממנו

הרבה כסף, וזה יעזור לו. זו

הדרכה במיוחד לראשי ישיבות

– כמו ראש הישיבה שיושב כאן

– שצריך לקחת תרומות גדולות

ממי שרחוק, מתוך אהבת ישראל.

הטיפוס השלישי, הצדיק־

שברשע, עושה יחוד. "יחוד" הוא

גם מלשון 'יחד' – חסידים אוהבים לשבת יחד

להתוועד. מי שמרגיש שהוא בדרך לא טובה,

וגם רוצה להשתנות, שמח לשבת עם חברים־

לצרה. זהו חידוש – הייתי חושב שטיפוס

שעסוק בהתבודדות אולי ירצה להיות כל היום

לבד, להתפלל על הצרות שלו, אבל גם בברסלב

אוהבים לשבת יחד ולהתוועד. החסיד מקווה

שעוד 'לחיים' ועוד דיבוק חברים יוציאו ממנו

עוד כמה דמעות, עוד כמה תפלות, שבעזרת ה'

גם תבאנה לשינוי בפועל.

בתפלה חייבים  
להרגיש את  
הנוכחות של  
ה' בהוה, כמי  
שמחדש את  
התורה וגם את  
העולם כל רגע  
ומשגיח על כל  
פרט, ולכן יש  
טעם להתפלל  
אליו

ד' אבות פ"ב מי"ג.

ה' סדורו של שבת ח"ב דרוש ג פ"ג מאמר ה. אריכות דברים והשוואת נוסחאות בספר אלפא ביתא קדמיתא ערך 'תשובה' עמ' 400.

ו' שבת קנג, א.

ז' לב ראה תניא פט"ו.

ח' לג סנהדרין לו, א.

שה' לא ענה לתפלה שלו, והוא עדיין שקוע בחטא... כנראה עד היום לא התפללתי באמת, התפללתי מתוך אגוצנטריות ולא מתוך עמידה אמיתית נוכח פני ה' ומחשבה עליו, אבל היום אתפלל מחדש, באמת, וה' יעזור לעצמו ולי לצאת מהמצב הבישי! כשאתפלל באמת התפלה תפעל – **"פעלת צדיק** [בגימטריא **צדיק מתפלל**] לחיים!"<sup>לד</sup>

לד משלי, טז.

התחושה שלו. הוא לא התפלל על ה' אלא על עצמו, ואפשר גם לומר שהוא לא התפלל אל ה' אלא אל עצמו. צריך לפנות לה' בצעקה שמה שאני עושה לא טוב בעיניך ואם אתה רוצה שינוי אתה צריך לעשות אותו. כאן נפרש את "אלמלי ה' עוזרו אין יכול לו" על ה' עצמו – 'אם לא תעזור לעצמך, ה', לא אוכל לנצח את היצר והמצב לא ישתנה!' (כמו שאומרים שאי אפשר לעזור למי שלא רוצה לעזור לעצמו...). איך אפשר לדעת שהוא לא התפלל? עובדה

## הלוֹמֵד עַל מְנַת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ לנדר גדול לצדקה (בלי נדר...) יש כח להוציא מ"נוקבא דתהומא רבה".
- ◆ "ישראל עזין שבאומות" – הם חוטאים אך יש בהם עז לעמוד לפני האיך-סוף ולבקש עזר לצאת מהרע.
- ◆ תשובה בפועל היא "עבודת הבירורים" ותפלה לשינוי היא "עבודת היחודים".
- ◆ עיקר ה"דע את אלהי אביך" מתבטא ב"עבודה שבלב זו תפלה".
- ◆ "רחמנא לבא בעי" – ה' רוצה שהאדם יתפלל אליו.
- ◆ בתחילה שלמה המלך התפלל והקריב קרבנות אך כאשר "נשיו הטו את לבבו" הוא חדל מכך (ונשאר רק חכם מכל אדם).
- ◆ הרשע-שברשע לא מודע לרשעותו ולא מתחרט; הבינוני-שברשע מיואש משינוי; הצדיק שברשע מתפלל.
- ◆ תפלה – בכל מצב שלא יהיה – מגלה את נקודת הצדיק שבאדם.
- ◆ כשמתפללים מספיק על שינוי – 'חזקה' שהשינוי יקרה.
- ◆ בתורה מתייחסים לה' כ'הוא' ובתפלה מתייחסים אליו כ'אתה'.
- ◆ בתורה אפשר לחוש שהתורה נתנה בעבר אך תפלה מחייבת הכרה בהתחדשות התורה והבריאה.
- ◆ הצדיק-שברשע מתפלל, הבינוני-שברשע לומד והרשע-שברשע מקיים מצוות.
- ◆ צריך להתרים את הרשע-שברשע תרומות גדולות, מתוך אהבת ישראל, כדי לחלצו ממצבו.
- ◆ חסידים אוהבים להתוועד יחד ומקוים שעוד 'לחיים' ודיבוק-חברים יעוררו לתפלה ויגרמו לשינוי.
- ◆ התחדשות בתפלה – "אל תעש תפלתך קבע" – באה מתוך הכרה שעד היום לא התפללתי.
- ◆ תפלה על חטא צריכה לא להיות ממקום אנוכי אלא מתוך מחשבה על ה'.
- ◆ "אלמלי ה' עוזרו אין יכול לו" – אם ה' לא יעזור לעצמו היצר הרע ניצח.
- ◆ עד היום לא היה שינוי כי לא התפללתי – אך כשאתפלל באמת התפלה תפעל!



## שיעור

שיעור ברמב"ם היומי

# לשעבד את העתיד

## קיצור מהלך השיעור

שיעור הרמב"ם השבועי – שנמסר בחיק המשפחה – עוסק בדין מיוחד: **שעבוד של נכסים שאינם ברשותו של אדם** בזמן השעבוד. בסוגיא עמוקה זו, המוכרת בעולם הלמדני כ"דין דאינקני", נאמרו הסברים רבים ובשיעור הרב עושה מהם 'פרצוף' המכוון כנגד **הספירות העליונות**.

תורת **הקבלה** מעניקה את מבני היסוד לאורם ניתן לעשות **הקבלות** אמתיות. בלימוד העיון, הקבלה נכונה מאפשרת לקבל **תמונה כללית ומלאה** של הסברות בסוגיא, כשכל אחת מקבלת את המקום הראוי לה (ויש בה גם סגולה לזכרון...), כשבנוסף העיון בפרטי ההקבלה מוליד **תובנות וחידושים פרטיים** בסברות בהן עוסקים, הן **בנגלה** (כאשר ההקבלה הפנימית מחדדת את הטעם הנכון) והן **בפנימיות** (כאשר ההקבלה מאפשרת להבין את התוכן הפנימי-הנפשי של כל סברה).

דוגמה יפה לכך בשיעור שלפנינו, הפותח בהצגת הסוגיא, מאריך בהקבלה המפורטת של הטעמים (שימו לב במיוחד לביאור שכנגד הוד, הגדוש בחידושים בנגלה ובפנימיות וגם פותח פתח לדרוש פורים), ומסיים בלימוד פנימי העולה מהסוגיא לגבי המושגים **הלואה**, **מכירה ומתנה** (דווקא מתוך 'ייקור' מושג השעבוד).

## א. שעבוד נכסים להלואה

### הנכסים כאחראים וערבים

בהלכות מלוה ולוה פי"ח ה"א<sup>א</sup> כתב הרמב"ם: המלוה את חבירו סתם הרי כל נכסיו אחראין

נערך ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. הלכות מלוה ולוה פי"ח הלכות אי"ב. כ"ח שבת תשפ"ד – כפ"ח.

א שיעור הרמב"ם היומי (ג"פ) ז' אד"ר תשפ"ד.

וערבאין לחוב זה.

נכסי האדם אחראים וגם ערבים לחובו. ככלל, המפרשים לא נחתו להסבר כפל הלשון של הרמב"ם<sup>ב</sup>, ונראה לומר ש"אחראין" היינו מצד הגברא, שנכסי האדם מצטרפים לאחוריותו

ב אך ראה ביאור הגר"א חו"מ סימן עז סק"ט.

בסוגית "דבר שלא בא לעולם"<sup>ג</sup> – בה הארכנו בעבר<sup>ד</sup> – נפסקה ההלכה<sup>ה</sup> שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם (הכולל דבר שכבר נמצא בעולם בכלל, אך איננו ברשותו). למרות זאת, ההלכה כאן היא שאדם יכול לשעבד דבר שלא בא לעולם. תורף העיון בסוגיא דנן הוא נסיון להבין מהו ההבדל בין קנין לשעבוד, הגורם להבדל ביחס ל"דבר שלא בא לעולם".

### בין קנין לשעבוד

בשאלת ההבדל בין "דבר שלא בא לעולם" בין קנין לשעבוד ישנם הסברים רבים, אותם נכוון כנגד הספירות מבינה עד מלכות (ויש לומר שבספירת החכמה הלכה כרבי מאיר, ה"מאיר עיני חכמים בהלכה"<sup>ו</sup>, ש"אדם מקנה דבר שלא בא לעולם"<sup>ז</sup>, משום שבעיני "חכם הרואה את הנולד"<sup>ח</sup> אין הבדל בין "דבר שלא בא לעולם" ל"דבר שבא לעולם" וניתן גם להקנותו ולא רק

שלו להחזר חובו, ואילו "ערבאין" היינו מצד החפצא, כאילו החפצא נעשה ערב חיצוני זולת האדם, אליו ניתן לפנות במקרה שהחייב לא החזיר את חובו. שני הממדים כלולים במלה "נכסיו" – הנכס עצמו (החפצא) והשתייכותו לבעליו ("נכסיו").

לפיכך כשיבא לגבות תובע את בעל חובו תחלה.

אם מצא עמו נכסים, בין מטלטלין בין קרקעות, גובה מהן ברצון הלוה. ואם לא נתן הלוה מדעתו מגבין אותו בית דין. לא הספיק לו כל הנמצא כנגד שטר חובו הרי זה גובה מכל הקרקעות שהיו ללוה, אף על פי שהן עתה מכורין לאחרים או נתונים במתנה, הואיל ומכר הלוה או נתן אחר שנשתעבד בחוב זה הרי זה מוציא מיד הלקוחות או מיד בעלי המתנות, וזהו הנקרא

מורף. כמה דברים אמורים?

בקרקעות שהיו לו בעת שלוה, אבל נכסים הבאין לו לאחר שלוה לא נשתעבדו לבעל חוב ואינו מורפן.

### שעבוד בדבר שלא בא לעולם

עד כאן הדברים פשוטים וברורים. אך הרמב"ם מוסיף:

ואם התנה עליו שכל נכסים שיקנה יהיו משועבדין להפרע מהן וקנה אחר שלוה ומכר או נתן – הרי בעל חוב טורף מהן.

בהלכה הבאה מוסיף הרמב"ם שגם את המטלטלין, שמעיקר הדין אינם "אחראין וערבאין" לבעל חוב, יש דרך לשעבד לחוב, כולל מטלטלין שלא היו ברשות הלוה בעת ההלוואה, והיא חותמת בסבה לחידוש בשתי ההלכות – "שכל תנאי שבממון קיים".

"אחראין" היינו מצד הגברא, שנכסי האדם מצטרפים לאחריותו שלו להחזר חובו, ואילו "ערבאין" היינו מצד החפצא, כאילו החפצא נעשה ערב חיצוני זולת האדם, אליו ניתן לפנות במקרה שהחייב לא החזיר את חובו

ג כתובות נח, ב; ב"ב קנז, א.  
ד בשיעוריה, י"ב ו"ט אלול תשע"ו.  
ה שו"ע אבה"ע נא, א; ח"מ קעו, ג. וראה סימנים רטריואים שם.

ו ראה חלקם במדור 'הלכה יומית לעיון ברמב"ם' בחוברת דבר מלכות והחלוקה לשמונה דלקמן היא על פי המפורט ב"לקוט ביאורים" בש"ס מתיבתא לב"ב קנז, א (וראה שם באריכות גדולה גם במדור 'אוצר עיונים' אות עד). כמוכן, מטבע הדברים, כשיש ריבוי הסברים יש בין חלקים דמיון ואפילו השקה (כאשר יסוד ההסבר דומה אבל נקודת החידוש המודגשת מחלקת ביניהם), ולא הארכנו בכך. יצוין שלא נגענו בעוד כמה נידונים חשובים בסוגיין (שחלקם נוגעים להסברים השונים כחיזוק, סתירה או נפקותא), וביניהם: השאלה עד כמה הסברות שונות תוקף לשעבוד שייכות דווקא לדעה שעבוד דאורייתא (וממילא לא נזקקנו לקושיה שבקצות החשן (ק"ב סק"א) אינו דאורייתא, אך ראה בדבריו שלדעת הרמב"ם – הלכות מלוה ולוה פ"א ה"ד וראה הלכות מחוסרי כפרה פ"א ה"ג – שעבוד דאורייתא); השאלה האם "דאיקני" הוא 'טעות סופר', כמו "אחירות טעות סופר" (ב"מ יד, א), החל גם כאשר לא צוין כך בפירוש בשטר (חידושי הרשב"א ב"מ סו, ב ד"ה "אמר"), או שחלוותו תלויה בשטר מפורש (כדעת הרמב"ם כאן שהוא רק "אם התנה עליו", ועוד); השאלה האם צריך לעשות קנין כדי שיחול השעבוד "דאיקני"; השאלה האם ניתן לחזור משעבוד "דאיקני".

ז עירובין יג, ב.  
ח תמיד לב, א.

## "דבר שלא ברשותו" הוא בגדר "יש' השייך לספירת הבינה - ראשית המציאות

מהקנאת דבר שלא בא לעולם, משום שהקרקעות כבר באו לעולם<sup>טו</sup> ורק אינן ברשותו של הלווה<sup>טז</sup>. ועל דרך זה כתב רבינו גרשום<sup>טז</sup>, והוסיף שבמקנה דבר

לשעבדו, וממילא אין שאלה<sup>טז</sup>. להצגת ההסברים בפרוטרוט נקדים שבפנימיות, השעבוד שייך לספירת ההוד, בה מופיעה "תמורת ממשלה עבדות". אם כן, מתבקש לומר שהקנין, שהוא

כאן בן-הזוג של השעבוד, שייך לספירת הנצח. בכללות, היחס בין קו ימין לקו שמאל שייך גם ליחס שבין יזמה רצונית וחפשית (דוגמת קנין) למשהו שנעשה בהכרח ועל פי דין<sup>א</sup> (דוגמת שעבוד) וגם ליחס שבין חפצא (סוד) חפץ חסד<sup>ב</sup> (לגברא (לשון גבורה)<sup>ג</sup> - שני הבדלים חשובים שיבואו לידי ביטוי בכמה מההסברים בסוגיא.

## ב. פרצוף טעמי ההבדל בין קנין לשעבוד

נביא את ההסברים לפי סדר הספירות - שבכללות גם מתקדם מן הראשונים אל האחרונים - עם הסבר קצר לטעם ההקבלה:

### בינה: שעבוד דבר שישנו בעולם ורק אינו ברשותו

הרשב"ם בפירושו הראשון מסביר<sup>טז</sup> שעבוד הקרקעות שעתידות להקנות פשוט יותר

ט כמפורש בב"ב קנז, א - מקור ההלכה כאן - שספקו של שמואל האם הכותב בשטר "דאיני" משעבד גם את הנכסים שהוא עתיד לקנות הוא רק לדעת רבנן, שאין מקנה דבר שלא בא לעולם, כי לדעת רבי מאיר, שאדם מקנה דבר שלא בא לעולם, פשוט שהוא יכול גם לשעבדו. י ספר יצירה פ"ד מ"ג.

יא תכונת הגבורה (שההוד הוא ענף שלה) ששרשה בבינה, "אני בינה לי גבורה" (משלי יח, יד), ש"מינה דינין מתערין" (ראה זהר ח"א קנא, א; ע"ח ש"ג פ"ח ושי"ד או"א פ"ב).

יב מיכה ז, יח.

יג חסדי דוד הנאמנים ח"ו עמ' 254.

יד בד"ה "אליבא דר"מ" כתב דודאי קנה רכיון דפירות דקל דערין לא באו לעולם קנה כ"ש דמשתעבדי ליה קרקעות דאתו לעלמא אלא שעדיין לא קנאו ליה בשעה ששעבד ובד"ה "אלא כי תבעי לך אליבא דרבנן" כתב מי שאני שעבוד מקנין וטעמא כדפרישית.

טו ואף שבהלכה הבאה ברמב"ם מפורש שבאופן מסוים נכונים הדברים גם במטלטלין, אם נרצה להעמיד לטעם זה גם את דברי הרמב"ם במטלטלין נאמר שבדרך כלל גם הם באו לעולם. ובעומק יותר, גם החומר של רוב המטלטלין בא לעולם, ורק הצורה שלהם משתנה, בניגוד לפירות דקל בהם גם חומר הפירות עדיין לא בא לעולם (וראה עוד לקמן בפנים שהיחס בין מה שלא בא לעולם למה שבא לעולם הוא יחס של חומר וצורה). לפי חלוקה זו, ישנן שלש דרגות ב"לא בא לעולם" (בסוד חש-מל-מל) - שלא החומר ולא הצורה באו לעולם; הצורה לא באה לעולם; ששניהם בעולם אלא שלא באו לרשותו. חומר וצורה מכוונים כנגד חכמה ובינה - החכמה היא חומר הגלם שעדיין לא התעצב (בסוד האין של היש, המעבר בין אין אמתי ליש ממשי) ובינה (שניקודה צירה) הוא מתגבש ליש ממשי בעל צורה - ומה שאין לו לא חומר ולא צורה הוא בכתר. לפי זה, הדבר "בא לרשותו" במדות הלב, שיעיקר חג"ת. בנצח והוד יש כבר קנין ושעבוד, כנ"ל, אך יש לומר שהם בעיקר "כליות יועצות" שיש בהן כוונה רצון והכנה בנפש - גמירות דעת - להקנות או לשעבד דבר שנמצא ברשותו, כאשר מעבר הרשות בפועל ממש הוא ביסוד ומלכות. נמצא שעד התפארת הדבר בא לרשותו, נעשה שלו, ומנצח והוד הוא כבר עובר לרשות זולתו (ויש לומר שראשית ועיקר המעבר מרשות לרשות בסיוע השליש העליון של התפארת, נקודת המעבר בין עץ החיים לעץ הדעת, בין המודעות האלקית למודעות העצמית, היינו שעיקר הבעלות על דבר הוא ללא מודעות עצמית, שהדבר שייך לי, אלא מתוך מודעות אלקית ש"להוי' הארץ ומלוואה", וברגע שמופיעה ומתגברת המודעות העצמית, תחושת הבעלות שלי, נגזר מלמעלה שהדבר יעבור לרשות מישהו אחר - וזהו גם סוד הגלות מארצנו הקדושה - וד"ל). ודוק בכל זה היטב.

טז וכבר נתחבטו (ראה בהערות ב"ליקוט ביאורים" שם) מדוע יהיה כן הדין רק בשעבוד ולא בקנין (כעולה מכמה סוגיות וכמפורש להלכה גם בדברי הרמב"ם, וכפשט דברי הרשב"ם "שאני שעבוד מקנין"). לפי ההסבר שקנין נצח ושעבוד בהוד, בקנין הזכרי ("איהו בנצח") נדרשת הרגשת בעלות חזקה, שהדבר יהיה ברשותו כדי שיוכל להקנותו, ואילו בשעבוד הנקבי ("איהו בהוד") מספיק שהדבר עתיד להיות ברשותו ("בינה" [לעתיד לבוא] עד הוד אתפשטת"), והיינו מעלת החלש על החזק, ודוק.

יז וזה לשונו: כי תיבעי לך אליבא דרבנן דאמרי אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. מי אמרי' כי אמרי רבנן אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם כגון פירות דקל דליתנייהו בעולם והוא מקני ליה השתא ומשום הכי לא קנה אבל מקרקעי איתנהו בעלמא ולהיבא דכתב [דאקני] ודאי קנה משום כשאקנם יהיו משעבדות לך דהשתא לא מקני ליה מעכשיו וקני או דילמא לא שנא.

## עידוד קיום

מצות החסד  
שייך לספירת  
החסד - בה  
פותחים דלתות,  
ולא נועלים - וכל  
התקנה כאן היא  
הנהגת חסד  
("לפנים משורת  
הדין") המתאימה  
לתורה שבעל  
פה, "תורת חסד  
על לשונה [של  
ה'אשת חיל',  
התורה שבעל  
פה]"

השעבוד אינו תלוי  
בדעתו־רצונו של  
הלואה, שהרי "עבד  
לוה לאיש מלוה",  
והעובדה שיש כאן  
הכרח עושה את  
השעבוד "אלים"  
יותר

הדין אי אפשר להקנות או לשעבד דבר שלא בא לעולם, בהלואה עשו תקנה מיוחדת<sup>13</sup> שמאפשרת למלוה להרחיב את האפשרויות לגבות את חובו כדי לעודד אותו להלוות, כפי שמצאנו תקנות נוספות שעשו בהלואה משום "שלא תנעול דלת בפני לוי"<sup>14</sup>.

הלואה היא גמילות חסדים, שהיא "בין לעניים בין לעשירים"<sup>15</sup>, וגם בצדקה גופא היא הדרגה הגבוהה ביותר<sup>16</sup>. כפשוטו, עידוד קיום מצות החסד שייך לספירת החסד – בה פותחים דלתות, ולא נועלים – וכל התקנה כאן היא הנהגת חסד ("לפנים משורת הדין") המתאימה לתורה שבעל פה, "תורת חסד על לשונה [של ה'אשת חיל', התורה שבעל פה]"<sup>17</sup>.

## גבורה: שעבוד אלים מקנין

התוספות הסבירו<sup>18</sup> "דאלים כח השעבוד" משום שהוא "חל ממילא" (וכיוצא בכך כתב הר"ן<sup>19</sup>). בהסבר דעת התוספות יש כמה אופנים<sup>20</sup>, האם כח השעבוד חזק יותר משום שהוא חל ממילא בלי צורך בקנין (ולכן החסרון בכח ההקנאה שיש ב"דבר שלא בא לעולם" אינו נוגע לשעבוד) או שהשעבוד אינו תלוי בדעתו־רצונו של הלואה (ולכן החסרון בגמירות וסמיכות

שלא בא לעולם כוונתו להקנות מעכשיו ובשעבוד כוונתו לשעבוד הקרקעות לאחר שיקנה אותן.

הטעם ש"דבר שלא ברשותו" הוא בגדר 'יש' (לעומת "דבר שלא בא לעולם" שהוא עדיין בגדר 'אין') שייך לספירת הבינה – ראשית המציאות<sup>21</sup> (בסוד "והחכמה מאין תמצא [למציאות יש בבינה]"<sup>22</sup>). גם הטעם שהשעבוד חל רק בעתיד (לעומת הקנין שהכוונה להקנותו מיד) שייך לבינה, "עומק אחרית"<sup>23</sup>. כפי שהוסבר, שעבוד בכלל שייך לספירת ההוד ושרש ההוד (סיום קו שמאל) הוא בבינה (ראשית קו שמאל) – "בינה עד הוד אתפשטת"<sup>24</sup>.

## חסד: שלא תנעול דלת בפני לוי

הרשב"ם מסביר<sup>25</sup> בפירושו השני (וכמותו כתבו גם הנימוקי יוסף<sup>26</sup> והיד רמ"ה בפירושו השני<sup>27</sup>) שעל אף שמעיקר

שייכא בהו תקנתא, אבל בע"ה דשיכא ביה תקנתא תקינו ליה רבנן דליקני, שלא תנעול דלת בפני לוי.

כו אכן, לפי תירוצו כל שעבוד חוץ מהלואה לא צריך היה לחול, ומכיון שנראה ששעבוד עתידי חל גם במתנה – וכדלקמן עוד בארוכה – כתב השואל ומשיב (מהדו"ת סימן צא ד"ה "בזה מיושב") שגם הוא יסכים שהשעבוד העתידי חל (מאחד הטעמים האחרים דלקמן) והתקנה בהלואה היא שהשעבוד העתידי חל אף ללא מעשה קנין.

כז 'במות קכב, ב (א"צ דרישה וחקירה); גיטין נ, א (בע"ח גובה מבינונית); ב"ב קעה, א (גביה מנכסים משועבדים); שם קעו, א (גביה מהיורשין).

כח סוכה מט, ב (וראה שם רש"י ד"ה "ובמומו").

כט רמב"ם הלכות מתנות עניים פ"ו ה"ד.

ל משלי לא, כו.

לא ד"ה "דאיקני" (הראשון והשני).

לב הובא בשטמ"ק ב"מ טו, א ד"ה "ולפי".

לג ראה מורשת משה (שטיינהוז) ב"ב סימן פב. ביאורי סוגיות (הוניגסברג) ב"ב סימן סה. ודוק בקצות החשן קוב ס"ק א.

יח ראה שיעורים בסוד ה' ח"ג עמ' קסג.

יט ראה סה"מ תרנ"ז עמ' רסח.

כ איוב כח, יב.

כא ספר יצירה פ"א מ"ה.

כב ע"פ הקדמת תקו"ז ד, א. ראה ע"ח שער הכללים פ"ד; ע"ח שכ"ט (הנסירה) פ"ח.

כג ד"ה "אלא": אי נמי אלמיהו רבנן לשעבוד יותר מקנין דלא תנעול דלת בפני לוי או לא.

כד ב"ב עד, א בדפי הרי"ף, בפירושו השני.

כה אות קסב: אינ הכי קא מיבעיא ליה, כי אמרי אין אדם מקנה להבירו דבר שלא בא לעולם נבי שאר הקנאות דלא

גם לדעה ששטרות לא נקנים בקנין אגב הם כן משתעבדים). בטעם הדבר הסבירו<sup>מא</sup> שדווקא משום ששעבוד איננו קנין גמור, אלא רק קנין לחצאי<sup>מב</sup>, הוא חל ביותר קלות.

הביאור הזה, לפיו השעבוד חל בקלות יותר מקנין (ולא שהוא "אליס" יותר ממנו) שייך לספירת התפארת – עיקר הקו האמצעי, המתאפיין בזרימה קלה וחלקה<sup>מג</sup> (וכן הלימודים כאן עוסקים בהעברת שעבוד ל'צד שלישי', כמתאים לספירת התפארת השלישית-המשולשת במדות הלב). בעוד פעולות הימין והשמאל הן בכוונה מיוחדת, להטות לקצה אחד או לקצה השני, באמצע מתמזגים הגוונים בדרך ממילא לכבוד ולתפארת (זהו ה'בטול' של הקו האמצעי, שלא מדגיש בכוונה שום צד, ובו מודגש ש"עבד לזה לאיש מלוה" מתוך שהוא מבטל את מציאותו שלו בפני המלוה וכך משעבד בדרך ממילא את כל נכסיו).

## נצח: שעבוד חל כשאין חשש להפסד הלקוחות

המאירי כתב<sup>מד</sup> שהשעבוד חל מאליו על

מא ראה באוצר העיונים הנ"ל הערה ו.  
מב ראה עוד הנסמן לקמן בטעם הנצח.  
מג ראה לקו"ש ח"ד פרשת צו שיחה א.

מד וזה לשונו: ... אם כתב לו בשעת הלואה דאקנה ר"ל ששעבד לו נכסים שיש לו ושהוא עתיד לקנות מכיון שקנאם חל עליהם השעבוד ואם מכרם מורף בעל חוב מהם ואף על פי שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם בזה תכף כשקנאה נשתעבדה לכל הקפותיו מאליו כמו שאמרנו מיניה אפילו מגלימא דעל כתפיה וכיון שנשתעברו לו מאליהם ומן הסתם ר"ל אף על פי שלא כתב דאקנה למה נפקע שעבודם כשמכרם אלא שחסו על הלקוחות מפני שהם סוברים שאינה משועבדת להם אחר שלא כתב דאקנה וכי כתב לו מיהא חזר הענין לדינו ונשתעבד משעת המקח מן הדין ולא מצד הקנאתו וכן בכל שעבוד שכתוב בו דאקנה כגון מכר או מתנה באחריות...

הדעת שיש ב"דבר שלא בא לעולם" אינו נוגע (לשעבוד), שהרי "עבד לזה לאיש מלוה"<sup>לה</sup>, והעובדה שיש כאן הכרח עושה את השעבוד "אליס" יותר (על דרך מה שלמדנו<sup>לה</sup> לפי דברי המהר"ל<sup>לו</sup> שממד ההכרח-הכפיה במתן תורה עושה את קבלת התורה 'מחויבת המציאות', ובכך יתרונו על הקבלה שלנו מרצון ומדעת).

כפי שהוסבר, שעבוד והכרח שייכים יותר לקו שמאל, לעומת בחירה ורצון ששייכים לקו ימין, והסברה ששעבוד-הכרח "אליס" מקנין ברצון שייכת לגבורה (בפרט אם הדבר מתחושת ההכרח-הכפיה של הלוה הגורמת לגמירות דעת שלו ולסמיכות דעת של המלוה).

## תפארת: שעבוד חל יותר בקלות מקנין

היד רמ"ה כותב (בפירושו

הראשון)<sup>לז</sup> שמצאנו ששעבוד חל בקלות יותר מאשר קנין – אדם הנושה בחברו יכול להקנות את החוב לאדם שלישי רק "במעמד שלשתן"<sup>לח</sup> אבל אם הוא משועבד לאדם שלישי החוב שמשועבד לו משתעבד לו מדין "שעבודא דרבי נתן"<sup>לט</sup> – ולכן גם בנוגע ל"דבר שלא בא לעולם" השעבוד חל ביתר קלות מקנין (וכיוצא בכך כתב הרא"ש<sup>מ</sup> ללמוד מדין "דאיקני" "דיותר בקל אדם משעבד נכסיו ממה שמוכרן" ולכן

לד משלי כב, ז.

לה בשבת פרשת יתרו – נדפס בגליון משפטים.

לו גור אריה על שמות יט, יז.

לז וזה לשונו: ... הקנאה דלא חיילא אמלוה דליתיה ברשותיה דמקנה אלא במעמד שלשתן, אבל שעבודא דבעל חוב דחייל אפילו אמלוה דאית ליה ללוה נבי אחרני, דיכיל בעל חוב דידיה לאפוקה מכל היובא דאיתיה מדר' נתן, מהני בה נמי דאקני אף על נב דלא מהני בעלמא.

לח גיטין ג, א; ב"ב קמח, א.

לט פסחים לא, א.

מ שו"ת הרא"ש כלל עה סימן ג.

## השעבוד מקנה

את הצורה הפנימיות של החפץ אך לא את הגוף החיצוניות שלו

שקנה, מיגו דקנה נכסים שכבר קנה ממילא קונה גם הנכסים שיקנה". נראה להסביר בדבריו ש"השעבוד קונה במקצת" הוא עצם גדר השעבוד<sup>מ</sup>, שהוא 'קנין במקצת'<sup>מ</sup>, וככה הוא חל בהוה רק במקצת ומתוך כך יחול בעתיד באופן מלא<sup>מ</sup>, ולכן גם אפשר לומר דווקא בו "מיגו דקנה נכסים שכבר קנה ממילא קונה גם הנכסים שיקנה"<sup>מ</sup>. לפי הסבר זה, היסוד לכך הוא כבר בדברי הריטב"א שכתב על שעבוד "דאף על גב דאין הקנאה לחצאין ואין הקנאה בדבר שאינו ברשותו, היינו הקנאה גמורה אבל שעבודא דמתלא תלי וקאי חייל אנכסי דהשתא ואנכסי דאקנה..."<sup>1</sup>.

מו כלומר, שאין כאן תיאור רק לנידון דנן, בו השעבוד "קונה במקצת" הנכסים שהזכיר הלוה, ולא בכלום (רק הנכסים שכבר קנה).

מז בלשון "קנין במקצת" לגבי שעבוד נקטו אחרוני האחרונים - ראה שמועות ב"ב קעד, ב (ס"ק מ), שכר שכיר ח"ב סימן לח, שיעורי קידושין (רוזן) ס"כ פ"ו. שיעורי עבודת הלוי כתובות סט"ז פ"א, מאמרו של הרב שלמה גולובנציץ ב"אסופת מחקרים תורניים" (תשל"ג) ועוד - על יסוד דברי הריטב"א דלקמן בפנים (וכן ציינו לדעת הרשב"א בכ"ד).

מח בסגנון שיעור זה (לעיל הערה טו ולקמן בפנים באורך), השעבוד מקנה את הצורה הפנימיות של החפץ אך לא את הגוף החיצוניות שלו (שעדיין קיים ברשות המשעבד ומאפשר לו לעשות בו כרצונו, ביתים). נמצא ששעבוד מפצל את הדבר לשנים (ואם נשאל אותו 'למי אתה שייך?' יהיה לו קשה לענות...) ומכאן נלמד לגורם הנפש שראשית כל פיזול אישיות היא שעבוד לגורם זר (יהודי צריך להיות "עבדי הם" ולא עבדים לעבדים", ולכן הזהירו צדיקים לא להיות בעל חוב בכלל), ודוק.

מט לפי ביאור זה לא תהיה זיקה בין הסבר השואל ומשיב לשאלה האם ניתן להקנות דבר שלא בא לעולם אגב דבר שבא לעולם, ושלא כדברי האור שמח בנידון (נסמן בטעם היסוד) שמקשה על השיטה שניתן להקנות דבר שלא בא לעולם אגב דבר שבא לעולם (שיטה לקמאי שהוכחה בסמ"ע סימן ר"ג ור"ט) שאם זה היה הדין לא היה מקום לספק של הגמרא בדין "איקני" (אלא היה פשוט שהשעבוד חל על הנכסים שלא נקנו אגב נכסים שנקנו) ומחלק ששם הקנין חל על הכל יחד לעתיד ואילו השעבוד חל על הנכסים הקיימים מיד ועל הנכסים שיקנו רק לעתיד, אלא שיש כאן הבדל מהותי בין גדר הקנין לגדר השעבוד (ושלא כמו שכתב שפת החושן סימן לד אות יד שמישוב האור שמח נדחית שיטת השואל ומשיב, ודוק).

נ חידושי הריטב"א קידושין יג, ב ד"ה "ורבי יוחנן", ועי"ש גם בד"ה הקודם (אלא שכתב זאת לדעה ששעבודא דאורייתא, ולדעה שאין שעבודא דאורייתא, כדעת שמואל,

כל מה שהאדם קונה, גם לאחר ההלוואה, כפשוט מכך שאם הקנין היה ברשותו בשעת פריעת החוב היו גובים ממנו. לכן, מעיקר הדין, גם אם אותו דבר כבר אינו ברשותו השעבוד שחל עליו לא פקע ממנו, אלא שחכמים חסו על הלוקחות שלא יפסידו. אכן, ברגע שנכתב בשטר "דאיקני" הלוקחות מודעים לשעבוד שחל על הנכסים ולכן אפשר לנהוג כעיקר הדין "ונשתעבד משעת המקח מן הדין ולא מצד הקנאתו".

אם לספירת החסד הקבלנו את הסברא שהדין של "דאיקני" הוא טובה ללוה ("שלא תנעול דלת בפני לוי"), בספירת הנצח - ענף החסד - יש סברא משלימה, שהדין כאשר לא נכתב בפירוש "דאיקני" הוא טובה ללוה.

**הוד: שעבוד מה שלא במציאות**  
**אגב שעבוד מה שבמציאות**

בעל השואל ומשיב

כותב<sup>מ</sup> ש"על ידי השעבוד קונה במקצת, וכיון

מה שואל ומשיב מהדו"ת ח"א תשובה צא ד"ה "ובגוף הענין": ובגוף הענין דשיעבוד מועיל בדאקני שהאריך הקצה"ח דלמה יועיל יותר מקנין הי' נראה לפע"ד דכיון דעכ"פ שעבדו הו"ל בקני את והמור דדעת רב ששת דקני הכל א"ב ניהו דלא קו"ל כן ורק דקנה מהצה מ"מ כאן ששעבד ג"כ א"כ עכ"פ ע"י השעבוד קונה במקצת וכיון שקנה מיגו דקנה נכסים שכבר קנה ממילא קונה גם הנכסים שיקנה וז"ב לפע"ד.



נותרת חצויה ובעבודתו "קנה מחצה" של הנפש האלקית בלבד; דעת רב המנונא רומזת למצבו של הרשע, בו הנה"ב- החמור עיקר ו"לא קנה ולא כלום"; ודעת רב ששת היא בסוד הצדיק<sup>ב</sup>, בו הנה"ב נטפלת לנה"א ונכללת בה ו"קנה הכל"<sup>ג</sup>.

בסגנון נוסף, על פי המבואר<sup>ט</sup> ש"חמור" רומז לחומר הרי ש"את" רומז לצורה – לא ניתן להפריד בפועל בין החומר והצורה<sup>ה</sup> אך אצל הצדיק הצורה עיקר והחומר נכלל בה<sup>א</sup>, אצל הרשע החומר עיקר והצורה 'נבלעת' בו ואצל הבינוני הם חצי-חצי. סברת השואל ומשיב בשעבוד היא כדעת רב ששת<sup>ב</sup>, שהחומר (הקנין-העתיד, "דבר שאינו ברשותו" שהוא מעין "דבר שלא בא לעולם"<sup>ג</sup>, על אף שלפי 'חוק שימור החומר' ודאי חומר קיים, גם אם לא בצורה הנוכחית...) בטל בצורה (הקנין בפועל, בצורתו הנוכחית הידועה לנו)<sup>ד</sup>.

**בפנימיות, "את חמור" רומזים לנפש האלקית ולנפש הבהמית, כאשר דעת רב נחמן היא גדר הבינוני של התניא, שאישיותו נותרת חצויה ובעבודתו "קנה מחצה" של הנפש האלקית בלבד; דעת רב המנונא רומזת למצבו של הרשע, בו הנה"ב- החמור עיקר ו"לא קנה ולא כלום"; ודעת רב ששת היא בסוד הצדיק, בו הנה"ב נטפלת לנה"א ונכללת בה ו"קנה הכל"**

הוא מדמה את הדין הזה לדין "קני את וחמור"<sup>א</sup> – אתה ביחד עם החמור תקנו את נכסי – בו אומר רב ששת<sup>ב</sup> שקנה את הכל, ואומר שעל אף שאין הלכה כמותו (בקנין), אפשר ללמוד מדבריו לסוגיא דנן (בשעבוד<sup>ג</sup>). ב"קני את וחמור" שלש דעות – דעת רב נחמן (ש'לרוב הדעות הלכה כמותו<sup>ד</sup>) ש"קנה מחצה" (דהכי אמר ליה, אתה וחמור תקנו שניכם, הוא מחצה ואתה מחצה, ולא אבד האיש בשביל החמור, שלא תלאן זה בזה<sup>ה</sup>), דעת רב המנונא ש"לא קנה ולא כלום" (או מכיון שיש כאן קנין אחד שחציו לא חל הרי שכולו לא חל<sup>ו</sup> או משום שברור שהוא משטה<sup>ז</sup>) ודעת רב ששת ש"קנה הכל" ("אדם יודע שאין חמור קונה וגמר בדעתו שמי שיוכל לקנות משניהם יקנה"). בפנימיות, "את וחמור" רומזים לנפש האלקית ולנפש הבהמית, כאשר דעת רב נחמן היא גדר הבינוני של התניא, שאישיותו

נד רב ששת רומז לספירה הששית במדות הלב, ספירת היסוד, בה "וצדיק יסוד עולם" (משלי י, כה). רב נחמן רומז לספירת הניצח, מקום הבינוני המתעקש תמיד לנצח את יצרו; דעת רב המנונא כאן שייכת לספירת הוה, מקום הרשע המיואש מעצמו ונכנע-משועבד ליצרו הרע, "הודי נהפך עלי למשחית" (דניאל י, ח), וד"ל.

נח רומז: רב נחמן רב המנונא רב ששת ועוד בינוני רשע צדיק עולה 2808 – אבהו פעמים יראה וכו'.  
נט ראה הוספות לכש"ט (קה"ת, מהדרה שלישית) אות כא.  
ס ראה הלכות יסודי התורה פ"ד ה"ז.  
סא וראה לוח "היום יום" ד' כסלו.  
סב רב ששת עולה "בראשית ברא אלהים" ובריאתו היא "את השמים [צורה] ואת הארץ [חומר]" כאחד.  
סג וראה באורך לעיל הערה טו.  
סד בחומר וצורה יש שתי בחינות ב"חותם המתהפך"

הוא אומר להדיא שזו תקנה כדי שלא תנעול דלת לפני ליון). ובספר שערי אור: תורת השעבודים ש"ג פ"ג אותיות יביג האריך בדעת הריטב"א ודייק מכך שהוא כולל בהוכחות "נכסי דהשתא ונכסי דאקנה", עיי"ש.

נא קידושין נא, א. "קני את וחמור" היינו סוגיה שמתאימה לדרשת-פורים מובהקת, שהרי "קני את וחמור" עולה אחשוורוש ורק "את וחמור" עולה אסתר (שידעה לשלוח לאחשוורוש את ה'שדה' שלה בלבד, להפריד בין ה"את" ל"וחמור", וד"ל)!

נב בבא בתרא קמג, א (שם הנוסח "קנה את וחמור").  
נג והוא משום ששעבוד הוא "קנין במקצת" – "קנין לחצאין" – הקל יותר לחול, וכנ"ל בפנים.

נד ב"ח"מ סוף סימן רי.  
נה רשב"ם ב"ב ד"ה "לא קנה".  
נו ריטב"א קידושין נא, א ד"ה "איתמר קדושין" (בשם הראב"ד).

## חלכות: שעבוד הגברא

כמה מהראשונים<sup>טו</sup> לומדים מהדין של שעבוד הנכסים שאדם עתיד לקנות שעל אף שאדם לא יכול להקנות דבר שלא בא לעולם הוא כן יכול לחייב את עצמו גם בדבר שלא בא לעולם. מכאן למד המחנה אפרים<sup>טז</sup> שטעם הדין הוא שהשעבוד חל על גוף האדם, שקיים בעולם (ושעבוד הנכסים נגרר אחרי שעבוד הגוף ונובע ממנו), בניגוד להקנאה שחלה על החפץ, שאכן לא בא לעולם.

בסגנון הלמדני, יש כאן חלוקה מובהקת בין ה"חפצא" עליו חל הקנין (ומכיון שלא בא לעולם לא ניתן להקנותו) לבין ה"גברא" עליו חל החיוב-השעבוד (ומכיון שבא לעולם השעבוד חל). לפי הסברנו לעיל לביטוי "אחדאין וערבאין" נאמר שהנכס "נכלל" באחריות של הגברא ומתוך כך הוא עצמו (החפצא) נעשה ערב.

את הדגשת השעבוד-החיוב שחל על גוף הלוחה היה ניתן לשייך ל"תפארת גופא"<sup>טז</sup>, אבל

טו ראה ספר התרומות שס"ד ח"ב ס"א: היכא שמחייב עצמו בדבר שאינו מצוי אצלו ואינו ברשותו מחייב. ואע"ג דתניא מה שאירש מאבא מכור לך ומה שתעלה מצורתו מכור לך לא אמר כלום, אלמא כל דבר שאינו בעולם אי נמי איתיה בעולם וליתיה ברשותיה בכל אלו לא קנה במכר ובמתנה, אבל בלשון חיוב יכול לחייב את עצמו כל מה שירצה, אפילו בדבר שלא בא לעולם ואפילו בדבר שאינו מצוי בידו, כדאשכחן גבי מאן דמשעבד לחובו מה שיקנה, כדקיי"ל מה שאקנה דמשתעבד לחוב.

ובשו"ת הרשב"א ח"ג סימן ס"ה: מי שחייב עצמו ליתן לחברו כל מה שירויה מכאן ועד שלשים יום, ושעבד לו בקנין נמור כל נכסיו שקנה ושיקנה מקרקעי ואנבן ממלמלי... דבר ברור הוא זה החייב, דלא אמרו בדבר שלא בא לעולם אלא במקנה הדבר שלא בא לעולם, כגון פירות דקל, אבל במחייב עצמו ליתן מה שיוציא הדקל לאחר עשר שנים דבריו קיימין, שזה אינו מקנה הפירות אלא מחייב עצמו ליתן. ובהויבין ובתנאין ואפילו בשעבודין ובשכירות לא שייך דבר שלא בא לעולם... והמטנה בזה לפי שנשתעבד הגוף להלואתו, וכל שיקנה נשתעבדו נכסים שקנה בנר"ר שעבוד גופו... ועד"ז מובן בתוספות כתובות נד, ב"ד"ה "אם רצה" וברא"ש שם פ"ה ס"א.

סט מחנה אפרים גבית חוב סימן א (עו"ש באריכות): נראה דסבירא ליה דשיעבודא דאקני לא משום תקנה ממו בה אלא טעמא הוי משום דכל שיעבוד דאקנה הוא שמשעבד נפשיה ונעשה חוב עליו ונפיה איתיה בעולם.

ע הקדמת תקו"ז י, ז, ("פתח אליהו").

לפי דעת השואל ומשיב יש כאן בשעבוד דין מיוחד בו הנכסים העתידיים נקנים אגב הנכסים הקיימים – הלא-מציאות (אין ותהו) נכלל בתוך המציאות (יש ותיקון). כפי שהוזכר, שרש המציאות בבניה, ראשית קו השמאל, ובסיום קו השמאל, עליו נאמר "בינה עד הוד אתפשטת"<sup>כב</sup>, גם הלא-מציאות נכלל במציאות.

## יסוד: הנכסים ערבים

האור-שמח כותב<sup>טז</sup> שהשעבוד הוא מדין ערבות – כשם שהלוחה סומך על הערב, המשתעבד להלואה, כך הוא סומך על הנכסים – וכאשר הלוחה כתב "דאיקני" סומך המלוה גם על נכסיו העתידיים (שהרי מצוי שאנשים קונים נכסים) וגם הם הופכים לערבים להלואה.

הסברא התלויה בערבות שייכת ליסוד, המכוון במדות כנגד צד המערב<sup>טז</sup> משום שבו הכח לעשות עירוב וחיבור. גם סמיכות הדעת של המלוה כאן שייכת ליסוד העולה עד לדעת<sup>טז</sup> ומגלה אותה במדות הלב.

(בסוד "הוי" בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה") – חומר-צורה כנגד חכמה ובינה (במבנה של חומר-צורה: פועל-תכלית כנגד ייחודה – ראה ליקוטי הגר"א בסוף ביאורו לספד"צ) וצורה-חומר כנגד תפארת ומלכות, רוחניות וגשמיות – והמבואר בפנים 'משחק' ביניהן (כאשר החומר הגובר אצל הרשע הוא החומר הגשמי התחתון, אך החומר ש"לא ברשותו" ואף "לא בא לעולם" הוא החומר העליון, ודוק).

סה הלכות אישות פ"ז ה"א: ...ונראה לך מעמא, דאיקני משעבד... משום דאשכחן למאן דאמר שעבודא דאורייתא היינו דנכסי משתעבדי ממעם ערב דעלייהו קא סמכא דעתיה דמלוה והוא הדין בכתב לו דאקני דחוינן דעל נכסים שיקנה גם כן סמיך דאורייתו דאינשי למזבן נכסי וסמיך מלוה עלייהו ומשום דקא סמיך עלייהו קא מלוה, ואם כן משתעבדי נכסי ממילא כדון ערב דכיון דגילה דעתו דעלייהו קא מלוה.

סו פירוש הראב"ד לספר יצירה פ"א מ"ה.

סז שעה"כ ענין סוכות דרוש ה; פע"ח שער הלולב פ"ב.

## העוסק במסחר מתוך חופשיות נבדל גם מהרבה 'הנחות העולם', מוסכמות שמרניות של השלמה עם הקיים

את שלשת המושגים הנדונים כאן – הלואה, מכירה ומתנה – ניתן לכוון כנגד הכנעה-הבדלה-המתקה:  
הלואה, עם השעבוד שבה, יוצרת הכנעה אצל הלוה – "עבד [כנעני] לוה לאיש מלוה", כנ"ל.

מכירה, פעולת מקח וממכר בדרך העולם, שייכת לאדם בן חורין (שהרי לעבד אין קנין בפני עצמו) – במכירה יש הבדלה של המוכר מהעבדות. בעומק, העוסק במסחר מתוך חופשיות נבדל גם מהרבה 'הנחות העולם', מוסכמות שמרניות של השלמה עם הקיים (ומכאן תכונת המסחר המאפיינת את היהודים, המפתחים כל סביבה שלהם, משום שהם בעלי-בחירה בעצם, שאינם משלימים אף פעם עם המציאות הקיימות אלא פועלים בתוכה מתוך יזמה וחדשנות).

מתנה באה מתוך רצון טוב ואהבה, ללא כל אילוץ (והגם שיש דמיון למכה, שהרי "אי לא דעביד נייחא לנפשיה לא יהיב ליה מתנתא"<sup>11</sup>, מתנה ביסודה היא מתנת חנם ולא שכר) – גילוי של חסד חנם שכולו המתקה.

לפי הקבלה זו, הנפקא מינה לגבי מתנה היא בעצם שאלה יסודית, האם ההמתקה דומה יותר להבדלה, כשהיא 'משלימה' את המגמה שלה ומתרחקת בתכלית מההכנעה, או שיש בה צד דמיון מסוים דווקא להכנעה, כאשר היא 'הופכת כיוון' מההבדלה וחוזרת אל ההכנעה וממתיקה אותה גופא. ובנידון דנן: לפי הצד הראשון, ששעבוד אפשרי בהלואה אך לא במתנה (שהיא כקנין), המתנה משלימה ומדגישה את החופש המוחלט של הסוחר, שיכול גם לתת מתנה ללא תמורה ממשית, ובכך הוא נבדל גם מ'הנחות העולם' שמלוות את המסחר. לפי הצד השני, ששעבוד אפשרי במתנה, כמו בהלואה, יודגש

כאן הדגש הוא על כך שהחיוב חל על ה'אני' של האדם – אני מתחייב ובכך משעבד את עצמי לקיים את דברי – שהוא המלכות (כידוע<sup>12</sup> שבכלל היחס בין חפצא לגברא הוא היחס בין ז"א-סוכ"ע למלכות-ממכ"ע). בכלל, שעבוד ה'אני' הוא הפעולה של קבלת עול מלכות שמים (ששרשה ביראה, "ראשית העבודה ועיקרה ושרשה"<sup>13</sup>, שהיא פנימיות הגבורה – סוד "בנין המלכות מהגבורות" – ובהקבלת הטעמים כאן היינו שתוקף החיוב-העצמי נובע מממד הכפיה שיש בשעבוד, שעושה אותו "אליס" מקנין, ודוק).

### הלואה-מכירה-מתנה

בין הטעמים יש נפק"מ שונות<sup>14</sup>, כאשר אחת מהן<sup>15</sup> היא האם הכותב שטר מתנה לחברו יכול לשעבד לו נכסים שהוא עתיד לקנות. אם מדובר בתקנה מיוחדת להלואה<sup>16</sup> או בתוקף השעבוד כי הוא חל בעל כורחו של הלוה, טעמי החסד והגבורה (ולכאורה גם בקלות השעבוד משום שהוא חל ממילא, בשעבודא דאורייתא ובדין ערב שהמלוה סומך עליו, טעמי התפארת, הנצח והיסוד), זהו דין שנוגע רק להלואה ולא למתנה. לעומת זאת, אם מדובר ביכולת לשעבד משום שהחפץ ישנו בעולם, משום שהשעבוד חל במקצת ומתוך שחל על הנכסים שקנה חל גם על הנכסים שהוא עתיד לקנות או משום שהאדם יכול לחייב את עצמו, טעמי הבינה, ההוד והמלכות, הדין יחול גם במתנה.

עא ראה תניא פמ"א. וראה שיעורים בסוד ה' ח"ד עמ' מח. עב תניא רפמ"א.

עג חלקן הוזכרו לעיל הערה ו (ובנסמן שם – ראה בפרט ב'אוצר עיונים').

עד ראה מחנה אפרים הנ"ל הערה סט.

עה אם לא שנאמר שאחרי שתקנו להלואה שוב "לא פלוג" והוא הדין למתנה (כפי שמצינו בכ"ד שלא חלקו בדיני ממונות), ואכמ"ל.

עו עפ"י גיטין נ, ב; ב"מ טז, א.

מכר<sup>טו</sup> לנו את עצמו עם מתנתו, "אנא נפשאי כתבית יהבית"<sup>טז</sup>).

עמ ודוק בשיעור הנ"ל הערה לה שהכפיה היא דווקא מצד נתן התורה (בעוד ההסכמה שייכת לקבלת התורה).  
עט שבת קה, א.

שהמתנה מבטאת קשר יותר עומק ו'הכרחי' בין הנותן למקבל ובעצם נותן המתנה לא נותן לו רק חפץ מסוים אלא נותן־משעבד את עצמו ממש (וכפי שהיה במתן תורה – בו דווקא מצד הנותן "כפה עליהם הר כגיגית"<sup>טז</sup> – בו ה' נתן־

עז שבת פח, א.

## הלומד על מִנַּת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ נכסיו של אדם "אחראין" מצד (הצטרפותם לאחריות) הגברא ו"ערבאין" מצד החפצא.
- ◆ קוי ימין ושמאל הם רצון והכרח וגם חפצא וגברא.
- ◆ יש "דבר שלא בא לעולם" כלל (בכתר), דבר שרק חומריו בא לעולם אך לא צורתו (בחכמה), ודבר שבא לעולם אך אינו ברשותו (בבינה).
- ◆ ביחס לדברים שברשות האדם עליו להכיר ש"להוי' הארץ ומלואה" ללא מודעות עצמית.
- ◆ כאשר מתפתחת אצל האדם מודעות עצמית ביחס למה שברשותו – נגזרת הגזרה שהוא יעבוד לרשות אחרת (והוא סוד הגלות מארץ ישראל).
- ◆ תורה שבעל פה, "תורת חסד", מתקנת תקנות לעידוד גמילות חסדים – "שלא תנעול דלת בפני לויים".
- ◆ לשעבוד מתוך הכרח יש תוקף גדול יותר מלהקנאה התלויה ברצון.
- ◆ בקוי הימין והשמאל נדרשת פעולה מכוונת בעוד בקו האמצעי, הממוזג, נפעלים הדברים בקלות וממילא.
- ◆ בשעבוד ("קנין במקצת") נקנית הצורה־הפנימיות של החפץ אך לא החומר־החיצוניות שלו.
- ◆ ראשית כל פיצול־אישיות הוא בשעבוד לגורם זה.
- ◆ אצל הצדיק הנפש האלקית והנפש הבהמית ("את וחמור") מתאחדות ו"קנה הכל"; אצל הבינוני הן נותרות חצויות ו"קנה מחצה"; אצל הרשע הנפש הבהמית שולטת ו"לא קנה ולא כלום".
- ◆ אצל הצדיק החומר נכלל בצורה, אצל הרשע הצורה נבלעת בחומר ואצל הבינוני הצורה והחומר נפרדות־חצויות.
- ◆ בשעבוד נכלל האין־התהו שאינו במציאות ביש־תיקון שכבר במציאות.
- ◆ הגברא־ה'אני' של האדם הוא המלכות ושעבודו הוא סוד קבלת עול מלכות שמים.
- ◆ הלוואה פועלת הכנעה, מכירה מבטאת הבדלה־חופש ממוסכמות, מתנה באה מתוך המתקה.
- ◆ יהודים הם סוחרים ויזמים המפתחים את הכלכלה והחברה משום שהם חפשיים ובעלי־בחירה בטבעם.
- ◆ במתנה יש ממד המדגיש את החופש משעבוד לכל הנחה וגם ממד של התמסרות מוחלטת למקבל המתנה.



## אהבת שלום

פרשת תרומה

# קשר הקרשים

קשר של קיימא... כי **קרשים** הם אותיות **קשרים**,<sup>1</sup> והקרשים קשורים-צמודים זה לזה לכל ארכם, תאמים מלמטה ותמים מלמעלה (וכן באמצע מחברים הבריחים את הקרשים). הקרשים התואמים-תמים היינו אהבת חברים אמתית, כמו אחים תאומים, "תאומתי, מה התאומים הללו אם חושש אחד מהן בראשו חבירו מרגיש".

### אל תאמר תודה

תאומים-תמים מתקשר למושג תמימות, הפנימיות של ההוד. "תאמם מלמטה" היינו במקום האדנים (כפירוש רש"י), והנה האדן רומז לעבודת ההודיה התמימה (בהוד) שהיא היסוד הקבוע והיציב שעליו הכל נבנה. **אדן = מודה**, "מודה אני לפניך" (תחילת עבודת היום בהודאה לה').

ההודאה היא גם האדן, היסוד התומך מלמטה, את האהבה וההתקשרות בין אדם לחברו – הכרת הטוב, "דע לומר תודה" ואל תהיה כפוי טובה. אבל יש להזהר שהאדן לא יחצוץ בין הקרשים, שההודאה עצמה לא תחצוץ בהתקשרות! כלומר, ההודאה יכולה גם להוות חציצה בין אדם לחברו. אם אנחנו שני אנשים זרים ודאי יש לומר תודה, אבל חברים טובים באמת אינם אומרים כל הזמן תודה, ההתקשרות שלהם היא למעלה מזה (הודאה היא מרחוק והתקשרות היא מקרוב). אם חבר מוזג לך 'לחיים' אל תאמר תודה אלא אמור מיד 'לחיים'!

וַיְהִי תְאֻמָּם מִלְמִטָּה וַיִּחַדְדוּ יְהוָה תְּמִים עַל רֵאשׁוֹ אֶל הַטְּבַעַת הָאֶחָת בֵּן יְהוָה לְשִׁנְיָהֶם לְשִׁנֵּי הַמְּקַצֶּתֶת יְהוָה.<sup>2</sup>

מפרש רש"י "כל הקרשים תואמים זה לזה מלמטה, שלא יפסיק עובי שפת שני האדנים ביניהם להרחיקם זו מזו... ויחדו יהיו תמים – כמו תואמים. על ראשו – של קרש. אל הטבעת האחת – כל קרש וקרש היה חרוץ... כדי עובי טבעת, ומכניסו בטבעת אחת, נמצא מתאים לקרש שאצלו". קרשי המשכן צריכים להיות צמודים ללא רווח, הן בתחתית הקרשים בתוך האדנים (ולכן יש חרוץ בקרש וכך שפת האדן אינה בולטת החוצה), והן בראשי הקרשים על ידי טבעת המצמידה כל קרש לקרש שלידו.

### אהבת אחים תאומים

"תאמם" הוא כמו "תאומים". וכן "תמים" מפרש רש"י "כמו תאמם", כמו "תמת' תאומתי"<sup>3</sup>. ורמז מובהק: **תאמם = 481 = טבעת**, כפירוש רש"י ש"תמים על ראשו" (ע"י הטבעת) הוא כמו "תאמם".

האהבת שלום מפרש שסוד "הבריה התיכון בתוך הקרשים" הוא "ההתקשרות לצדיקים והתקשרות ואהבת חבירים באמת לאמיתו שהיא

נערך ע"י יוסף פלאי, לפי שיעור שבת פרשת משפטים תשפ"ד.

א שמות כו, כד.

ב שיר השירים רבה ה, א (ב).

מציאאות של שנים כלל וכלל (ולכן האהבה מאד, בלי גבול) – סוד **א** של "אחד". מבואר שפרשה ראשונה של שמע היא "עושים רצונו של מקום" מפני שנאמר בה "בכל מאדך" (ואילו בפרשה שניה נאמר רק "בכל לבבכם ובכל נפשכם"), וכן דרשו "בכל מאדך, בכל ממונך" – כיון שאנחנו אחד ממילא אין ממון 'שלי' שאותו אני נותן.

### יעקב איש תאום

ובאהבת שלום: דהנה כתיב ברבקה והנה תאמים בבטנה, וכתיב 'תומם' חסר **א**, ופירש בזהר הקדוש דשם 'תומים' קאי על יעקב לבדו, כי 'תאמים' נקראים שני דברים המתאחדים והיו לאחד, ועל שם זה נקרא יעקב לבדו 'תאמים', כי יעקב הוא מדת תפארת, מדת אמת, קו המוצע הכלול משני בחינות חסדים ונבורות, בחינת בריח התיכון המבריה מן הקצה אל הקצה כנודע, אך לפי שהיה עשו הרשע עמו בבטן אחד על כן כתיב 'תומים' חסר **א**, כי עשו הרשע היה נרגן מפריד אלף. "תומים" מתייחס דווקא ליעקב, "יעקב איש תם". כאילו יש רק תאום אחד! כי עשו הוא "נרגן מפריד אלוף", מפריד "אלופו של עולם", וגורם שיהיה "תומים" חסר אלף. אמנם הגאולה תלויה באחוד יעקב ועשו (שלכן יעקב שלח מלאכים לעשו לראות אם הוא מוכן לגאולה, והיום עשו כבר מוכן לגאולה כדברי הרבי), ובכל זאת עכשיו אין ביניהם חיבור ולכן יש "תומים" חסר, "ויותר יעקב לבדו".

יעקב הוא מדת התפארת, "תפארת ישראל", ומדת האמת, "תתן אמת [אותיות תאם] ליעקב", סוד הבריה התיכון. האדן למטה הבריה באמצע והטבעת למעלה – כמדת התפארת האמת בקו האמצעי המחברת מהקצה העליון לתחתון ("ע"י הדעת, מדת משה רבינו "משה מלגאו יעקב מלבר" – "תתן אמת [משה אמת] ליעקב"), ומקצה ימין לקצה שמאל, חסדים וגבורות (היינו "חסד לאברהם" עם "פחד יצחק" שעולים יחד קרשים).

אם אנחנו שני אנשים נפרדים, אני מודה לך מאד, אבל אם אנחנו שתי ידיים של גוף אחד – אין צורך להודות. אדרבה, ההודאה היא סממן של ריחוק, נימוס תרבותי קר וזר... לכן חסידים לא נוהגים לבקש 'סליחה' זה מזה בערב יום הכיפורים, כי ההתקשרות החברית היא הרבה מעבר לזה. אמנם אמירת תודה היא הנהגת דרך ארץ, "דרך ארץ קדמה לתורה", אבל אחרי שיש תורה (המלמדת שכל ישראל כגוף אחד ממש) אזי הדרך-ארץ עצמה צריכה להיות באופן אחד (וכל האמור על התקשרות חברים נכון ביתר שאת על ההתקשרות בין חסיד לרבי).

התקשרות החברים באהבה היא בסוד **אחד** (=אהבה), וכן באהבת ה' יתברך "שמע ישראל... הוי' אחד. ואהבת...". במלה **אֶחָד**: **א** היא אחדות גמורה. **אח** היא אהבת אחים תאומים, שנים שהם אחד. **ד** היא אהבת שנים נפרדים, שבהתכללות הם "שנים שהם ארבעה [ד]", והם מודים זה לזה. דל"ת היא אות המלכות "דלית לה מגרמה כלום", ולכן היא מבקשת להודות כל הזמן, "דע לומר תודה". אבל צריך לכלול את ה-**ד** ב-**אח** ולהיות **אחד**, אחדות שלמעלה מהודאה. וביחס לה: לעלות מהודאה ("מודה אני לפניך" בתחילת היום) אל בטול במציאות, עד שהכל נעשה אחד, ודווקא בזה מתקיים רצון ה' להיות לו "דירה בתחתונים" (תכלית עשיית המשכן, "ושכנתי בתוכם").

נמצא שיש כאן שלש מדרגות אהבה, והן כנגד "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". אהבת "בכל לבבך" היינו אהבת שנים נפרדים, כרמוז באות **ב** הכפולה של "לבבך" (ופירשו חז"ל שרמוז לשני יצרים באדם, היינו שניות בנפש הנובעת מתחושה שאני וה' שנים, ודוק). אז לכל הפחות צריך לדעת להודות – **ד** של "אחד". למעלה מזה, אהבת "בכל נפשך", אהבת שנים שנעשו אחד. "בכל נפשך, אפילו נוטל את נפשך", במסירות נפש הגוברת על הפער שבינינו – סוד **אח** של "אחד". ולמעלה מזה, אהבת "בכל מאדך", אהבה של אחד בעצם, שאין כנגדו

## השמירה בחצי התחתון

והנה ידוע שעיקר השמירה צריכה להיות באיברים שמן הטבור ולמטה, שהם כלי מעשה, בחינת עשו, על דרך מפלגך לעילאי דהורמיו מפלגך לתתאי דהורמיו (סנהדרין טל, א), ועל דרך הכתוב רפאות תהי לשריך, וכמבואר בספרים. וכשהאדם משמר האיברים שמן הטבור ולמטה, אזי האיברים שמן הטבור ולמעלה, היינו מוחא ולבא, ממילא משתמרים. וזהו ויהיו 'תאמים' מלא באות א' מלמטה, פירוש שהאיברים שמן הטבור ולמטה צריכים שמירה, ולהכניס בהם בחינת תאמים, בחינת יעקב מדת אמת, ועל ידי זה ממילא יחדיו יהיו תמים על ראשו, פירוש שהאיברים הראשיים שהם מן הטבור ולמעלה, היינו מוחא ולבא, ממילא יהיו יחדיו ותמים בלי שום פגם כלל וכלל וד"ל.

זו הנקודה העיקרית כאן: עיקר השמירה הוא בכלי המעשה, ויהיו תאמם מלמטה, ואז המח והלב ממילא שמורים, "יהיו תמים אל ראשו!" "המעשה הוא העיקר" ואותו צריך לשמור (ואז ממילא "אחרי המעשים ימשכו הלבבות [והמחשבות]").

יש חלוקה יסודית של האדם – מהטבור ולמעלה ומהטבור ולמטה (חלוקה מושלמת של 'חתך זהב'), כמו אצל משה רבינו "איש האלהים", מחציו ולמטה איש מחציו ולמעלה אלהים, וכן בסוד 'אדם קדמון' יש חלוקה עיקרית מהטבור ולמעלה ומהטבור ולמטה.

עיקר עבודת האדם הוא שמירת האיברים מהטבור ולמטה, במיוחד שמירת הברית (הנקראת סתם 'איבר'. אֲבִירִית). מהטבור ולמעלה הם האיברים הראשיים, המח והלב, ומהטבור ולמטה הם איברי המעשה, בחינת עשו

(שנקרא כך כי נולד כאילו עשוי, וכן הוא איש שדה ומעשה). אמנם הידים הן איברי המעשה, והרי הן מהטבור ולמעלה! אלא שכאשר הידים למעלה הן אינן משמשות למעשה וכשהן באות לעשות מעשה הן יורדות למטה ולכן נחשבות מהטבור ולמטה.

אמנם יש שמירה גם באיברים שלמעלה, כמו שמירת הדיבור ושמירת העינים, "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם!" אבל עיקר השמירה הוא למטה. ועוד לגבי שמירת הדיבור: הרי הפה הוא תחילת מערכת העיכול השייכת לחצי התחתון, וכן "עקימת שפתיו הוי מעשה". וכן הפה מקביל לברית קדש (ברית לשון וברית מעור) ולסוד עטרת היסוד בפרט, "מלכות פה". ולגבי העינים: כאשר אדם הולך אחר עיניו היינו שהעינים הופכות להיות איברי המעשה, העינים מסתכלות במציאות למטה, מהטבור ולמטה. אבל בעינים מצד עצמן, הסתכלות 'טהורה', אין צורך לשמירה. גם בסוד 'אדם קדמון' מבואר שהשבירה היתה באור העינים כאשר הוא ירד למטה מהטבור, ולכן שם צריך רפואה, "רפאות תהי לשריך".

ובנוגע לשמירת המחשבה: אמנם בחסידות חב"ד מוסבר שהעיקר הוא המחשבה (בחכמה-בינה-דעת), אלא ששם העיקר הוא לא השמירה אלא למלא את המחשבה בדברים טובים, סוד מרע על ידי עשה טוב – להתבונן באלקות עד שלא יהיה מקום לדברים אחרים והרהורי עבירה<sup>2</sup>. אבל שמירה ממש שייכת בעיקר לאיברי המעשה.

ג כדברי הרמב"ם בסוף הלכות איסורי ביאה.





## המשכן והאדם

הוא 'עולם אמצעי', הוא משמש ממוצע-אמצעי שדרך ההתבוננות בו מכיר האדם את "מי שאמר והיה העולם".

דווקא האדם, העולם הקטן, הוא הגדול במעלה ביותר, בסוד "מאן דאיהו זעיר איהו רב". זאת מפני שהאדם הוא המשכיל, הרואה והשומע את גילוי האלקות. אמנם השראת השכינה היא במקדש, העולם האמצעי, אך רק לאדם יש מודעות להשראת השכינה הזו.

אחד מטעמי בריאת העולם הוא "בגין דישתמודעון ליה", שהאדם יכיר את האלקות, וזה מתקיים בשלמות במשכן בו יש גילוי אלקות. לעתיד לבוא יהיה העולם כולו בית ה', "ונגלה כבוד ה'" – אלא שהמשכן הוא 'עולם מתוקן', ויש בו הרגשה של "מעין עולם הבא". בפנימיות, עולם הבא הוא בינה, "בינה עד הוד אתפשטת", "וההוד זה בית המקדש [ולכן מרגישים בו את העולם הבא]".

נוכל להמשיך ולכוון לפי זה את המבנה הבא: החכמה היא עצם האלקות; הבינה היא העולם הבא, כאשר יהיה גילוי אלקות בכל, "לחזות בנעם הוי' ולבקר בהיכלו", נעם בינה; האדם הוא התפארת, "תפארת גופא" בציוור עולם קטן, "כתפארת אדם לשבת בית [לשבת בבית המקדש, "שבת בבית ה' כל ימי חיי לחזות בנעם הוי'"] נעם האלקות שמעל הנשמות כנ"ל"; המשכך-מקדש, העולם האמצעי, הוא ההוד כנ"ל; והעולם הגדול הוא המלכות.

ראב"ע בפירושו הקצר<sup>א</sup> מביא כמה ענינים מרבינו סעדיה גאון, ובהם התבוננות כללית בסוד המשכן:

כי שלשה עולמות הם: זה העולם הוא הגדול, והמשכן האמצעי, והאדם הקטן.

### שלשה עולמות

יש השוואה בין האדם לעולם, "האדם עולם קטן או העולם אדם גדול"<sup>ב</sup>. יש השוואה בין העולם למשכן, כמפורש במדרשים<sup>ג</sup>. ושלשתם יחד "המשכן שקול כנגד כל העולם וכנגד יצירת האדם שהוא עולם קטן"<sup>ד</sup>.

האדם הוא עולם קטן הנמצא בתוך העולם הגדול. העולם הגדול הוא מעשה ידי ה' אך הוא עולם של חולין ואין בו גילוי אלקות מפורש. לכן צריך את המשכן המקודש שבו יש גילוי אלקות, וכיון שציוורו הגשמי של המשכן הוא כציוור העולם הגדול ממילא הוא מצביע על העולם הגדול ומגלה את האלקות בכל. כשם שהמשכן הוא "דירה בתחתונים" לה' כך העולם כולו הופך להיות דירה לו יתברך! לכן המשכן

נערך ע"י יוסף פלאי לפי רשימת הרב שבוע פרשת תרומה תשפ"ד.

א שמות כה, ז.

ב ראב"ע בראשית שיטה אחרת א, כו. וראה מו"נ ח"א פע"ב.

ג במדבר רבה יב, יג. תנחומא פקודי ב.

ד תנחומא פקודי ג. וראה מקורות נוספים בתורה שלמה פרשתנו פכ"ה הערה סט. פירוש המלבי"ם, רמזי המשכן.



מצרות, ויגלה לנו נבואה וכן יהיה מקום "לשמוע תפלת האומה" (כדברי שלמה המלך).  
דברי רס"ג המובאים בראב"ע מפורטים יותר, והוא מונה שנים עשר טעמים (תועליות) למשכן, ויש לרמז שהם כנגד י"ב השבטים וי"ב הנשיאים בחנוכת המשכן (וסימנך: הטעם השביעי הוא שלא ישבעו לשקה, שביעי לשון שבועה. וכן החדש השביעי, תשרי, שייך למדת "ואמת", "ראש דברך אמת"), **יב = מקדש** במ"ק.

### דור ודורשיו

ראב"ע מסיים את פירושו "וכל אלה הדברים שהזכיר הגאון ז"ל נכונים הם כנגד דעת אנשי דורנו".

"דור דור ודורשיו", בכל דור מתגלים הסברים וטעמים בתורה כפי הנצרך לאנשי אותו דור על ידי חכמי הדור. לפני דורו של רס"ג, לא נצרכו כל"כ לפירושים וספרים, וכשהגיע דורו היה צורך לחיבוריו הרבים (שהרבה מהם נכתבו לתשובת המינים והקראים, ויכוח שהתלהט והתחדש בדורו). ועם הזמן הולך וגובר הצורך, עד דורו של ראב"ע.

ככל שעובר הזמן זקוקים האנשים לפירושים עמוקים יותר (ולכן יש גם לגלות ולהוציא מהארון חיבורים עתיקים שאולי בזמן שנכתבו לא שמו לב אליהם). אמנם יש 'ירידת הדורות' (הדור מתדרדר), אבל היא הנותנת: בדורות הראשונים היתה אמונה חזקה ללא פקפוק, ועכשיו נעשו האנשים חכמים בעיניהם (כדברי ראב"ע בפירוש הארוך "כי יש בדורנו אנשים חכמים בעיניהם") ומחפשים הסברים המתקבלים על דעתם.<sup>1</sup> כמובן, תהליך זה עצמו הוא בהשגחה עליונה, ודוקא עם ירידת הדורות יש צורך והכרח לגלות סתרי תורה!

ה כעין דברי אדה"ז בסוף אגה"ק כה, ע"י ש.

### מח לב כבד

בסגנון נוסף, נתבונן במערכת של אדם-משכן-עולם כקומה שלמה המחולקת למח-לב-כבד (ר"ת **מלך**, הכבד הוא אברי המעשה, והשווה למדור אהבת שלום). האדם הוא בחינת הראש-המת, רובד המושכל בנפש (חב"ד); המשכן, העולם האמצעי, הוא בחינת הלב (באמצע הגוף), רובד המורגש בנפש (חג"ת); והעולם הוא אברי המעשה (הכבד), רובד המוטבע בנפש (נה"י), שהרי העולם הגדול הוא 'זירת' כל המעשים וכח כל הפעולות.

אמנם השראת השכינה היא במשכן, הלב, אבל התכלית היא האדם, המח המשכיל ויודע את השראת השכינה שבלב, ומזה גופא יודע האדם שכל הגוף כולו הוא בצלם אלקים כולל אברי המעשה הנמוכים ביותר ("מפלגך ולתתא"), העולם הגדול. לכן הלב הוא אמצע, ממוצע ואמצעי להכרת המח.

### תכלית המשכן

ואמר (רס"ג) כי שכן הכבוד עם ישראל [א] לאות ולמופת על דבר הענג, [ב] ועוד להיות מקום מיוחד מועד לדבור השם, [ג] ועוד שיראה מופתים, [ד] ועוד לעשות שם גדול לישראל, [ה] ועוד שיזהרו מהטומאות בדעתם שהשם עמם, [ו] ועוד שישמרו מהעברות, [ז] ועוד שלא ישבעו לשקר בדינם, [ח] ועוד להתפלל בו לבקש ישועה מצרה, [ט] ועוד להיות התפלה נגדו, [י] ועוד לבא הנכרי לשמו, [יא] ועוד שיבטח לבם, [יב] ועוד להיותו לעד, כי כסוד הכבוד יגלו מן הארץ. וכל אלה הדברים שהזכיר הגאון ז"ל נכונים הם כנגד דעות אנשי דורנו.

כן כתב רס"ג בספר אמונות ודעות, בתשובה לשאלה "מה לבורא לאהל ולמסך ולגרות מודלקות", והרי ה' אינו צריך לזה? ומשיב רס"ג שזהו צורך אלינו (ולא אליו): כשאנו מביאים קרבנות וכו', אזי הקב"ה גומל עמנו שובע והצלה



## הסיפור החסידי

ה'אבני נזר' | למען ישוב הארץ

**רבי אברהם בורנשטיין מסוכטשוב** נולד בשנת תקצ"ט לרבי זאב נחום, מחבר "אגודת אזוב" וחסיד קוצק, ולאמו הרבנית דובריש. בהקדמה לספרו 'אגלי טל' הוא כותב: כילד "למדני אמור" זצ"ל דרכי פלפול, וכד הוינא כבר עשר חידושים חידשתי". בחודש אב תרי"ג, בגיל שלש עשרה, נישא לשרה צינא בתו של רבי מנחם מענדל מקוצק. התגורר בבית חותנו בו ראה את רבו המובהק, עד שנת תרכ"ג (ארבע שנים לאחר פטירת רמ"מ). אפילו בתקופת ההסתגרות שלו, היה הצדיק מבקש מחתנו לומר לו חידושי תורה. בשנת תרכ"ג נתמנה לרבה של פרצ'ב שם שהה מספר שנים, ובתרכ"ז עבר לכהן כרב בקרושנוביץ. בשנים אלו נסע לרבותיו, הרי"ם מגור ורבי חנוך העניך מאלכסנדר. אחר פטירת הרבי מאלכסנדר החל לכהן כאדמו"ר, ובשנת תרל"ו עבר לכהן ברבנות נשלסק. בעלי הבתים שם לא ראו בעין יפה את ניהול החצר במקביל לתפקיד הרבנות, ובתרי"ג עבר לכהן כרב העיר סוכטשוב (משרה שעזב לאחר מספר שנים) ואף הקים בה ישיבה. נסתלק ב"א באדר א' תר"ע, ואחריו כיהן כאדמו"ר בנו רבי שמואל.

הקבוע בדאנציג!  
האיש לא התעצל, ותיכף סילק במזומנים סכום הזה. והי' אחר כך מים לרוב על פני הווייסעל עד שהי' מלא על כל גדותיו. וכאשר סיפר לי זאת הרה"ג ר' מאיר זצ"ל, הי' נראה לו כמו שאיני רוצה להאמין בכזה. וענה לי: האם לא איתא בגמ' שכל העולם, רוצה לומר כל המבע לא נבראו אלא לצוות לזה? [אביד הרועים]



ר' בנימין מנדלזון, אב"ד קוממיות, כתב פעם: "כאשר הגאון הקדוש מסוכטשוב זי"ע בעל ה'אבני נזר" חזה ברוה"ק מספר שנים מקודם, שאי אפשר לעצור את העם מהתיישבות בארץ בעזרתה וברוחה של התנועה הציונית, העיר הש"י את רוחו וברר ופסק להלכה שמצות ישוב ארץ ישראל בעצם הישוב, בחקלאות וקנין ומסחר וכדו' נוהג בזמן הזה גם קודם ביאת המשיח (אב"ג חו"ד תנ"ד).

מיום שחרב ביהמ"ק אין לו לקב"ה אלא ד' אמות של הלכה בלבד, שההלכה קובעת בעולם, ובוה קבע

שמעתי מחתנו של מרן אדמו"ר זצ"ל (ה'אבני נזר'), שפעם אחת בא לפניו סוחר אחד מגדולי הסוחרים של עצים, והתנצל לפני אדמו"ר זצ"ל: באשר עשה חוזה עם אחד הסוחרים מדאנציג, שישלח לו עצים ברפסדות על [נהר] הווייסעל, על יום קבוע שצריכים העצים להיות בדאנציג. ועתה אין מים על הנהר ווייסעל ומשום זה לא יהיו העצים בדאנציג ליום המיועד ויוכל הוא להשאר בלי משען לחם, כי כל הונו והון של אנשים אחרים הניחו בעצים הללו שהם על הווייסעל, ואינם הולכים הלאה מסיבת חוסר המים.

ודחפו אדמו"ר זצ"ל להוץ בשתי ידיו הקדושים, ואמר לו: ומה אתה רוצה ממני? שגם מים על פני הווייסעל אתן?! והאיש הלך במר נפשו. אך בעודנו הי' בחצר קדשו לא רחוק, רץ אליו במרוצה אדמו"ר זצוק"ל, ואמר לו: אם יש ביכולתך לתת על ארץ ישראל ששת אלפים רובל, יהי' העצים במועד

השני הוא רצון של תענוג, והשלישי הוא רצון של אמונה (וגם של מסירות נפש – ביטוי האמונה המובהק של היהודי). הרצון הזה הוא גם ענינה של הארץ – "שרצתה לעשות רצון קונה".

לאור דרכו זאת, נעמיק מעט בדבריו על מעלת ההתיישבות היהודית בארץ:

"מצוה גדולה להשתדל אצל הממשלה, ליתן רשות לקיבוץ אנשים לעלות. שזה ודאי תועלת גדולה בכמה ענינים: א: לגוף העליה שתהיה חפשית. ב: אל הישיבה שמה לקיום המצוות בכלל, וביחוד למצוות התלויות בארץ, כי לא הורגל בהן. ואם יהיו הרבה מישראל הכשרים, איש את רעהו יעזרו וגו'. ג: לענין קדושת הארץ וברכותיה. כי על ידי קיום המצוות בא", בפרט מצוות התלויות בארץ נקראו חובת קרקע, וכמו האדם בקיום המצוות תתחזק נשמתו, כן הארץ בקיום מצוותיה – תתרבה קדושתה, וברכת הארץ תלויה בקדושתה".

שלושת העניינים שמונה ה'אבני נזר', מכוונים ממש כנגד "עולמות, נשמות ואלקות" – השלישיה אותה מונה הבעל שם טוב במכתבו על הבאת הגאולה. במכתבו שם הוא מסביר כי שלושת אלו "עולים, מתקשרים ומתייחדים זה עם זה", ונראה כי כל פעולה שייכת במיוחד לצלע אחת מתוך השלוש, כפי שנראה גם כאן: **עליה חופשית לארץ** היא עליית העולמות שביהודי; **קבוץ גדול של שומרי מצות** בארץ, הוא התקשרות הנשמות – כאשר איש את רעהו יעזרו לקיום המצוות התלויות בארץ; **ברכת ה'** – תגובתו למעשי ידי המאמינים בו ועושים רצונו, היינו ייחודה של האלקות במעשה ידינו. בארץ ישראל הקדושה והברכה מתאחדים, כאשר "ברכת ה' היא תעשיר" ו"אין עשיר [כפשוטו] אלא בדעת". חתירת האבני נזר ליישב את הארץ ביהודים היודעים את ה', היא למעשה חתירה ל"כי מלאה הארץ דעה את הוי' כמים לים מכסים".

הגה"ק בעל האבני נזר יתד נאמן בישוב ארץ ישראל כמה שנים לפני שהתחיל הישוב ברוח הלאומיות החילונית. ואילו לא הקדים בכרור שיטות הראשונים ופסק ההלכה הזו, שבהתיישבותנו בארץ הננו מקיימים מצוה, לא היינו מוצאים מקום להתישב פה באוירא של הטא המעורב עם שיטות אפיקורסיות". [זכרונם לברכה]



אכן, הצדיק האריך בספריו בגודל מצוות יישוב הארץ והפרנסה ממנה – נאה דורש ונאה מקיים: בשנת תרנ"ח שלח את בנו בעל 'שם משמואל', וזה יצא לארץ ישראל יחד עם התנו. מטרתם היתה לברר את האפשרויות לרכוש נחלה בארץ ישראל באזור ראש פינה, כדי להקים שם מושבה חקלאית חסידית – אלא שלא איסתייעא מילתא בגלל גזירות המלכות: באותה תקופה פרסמו פקודות מיוחדות להפרעת העלייה לארץ, ואסרו על רכישת קרקעות בידי יהודים.

[אביר הרועים]

הצדיק נודע בפסקו, כי מצוות יישוב הארץ שייכת בזמן הזה – ובעיקר כאשר מתפרנסים ממנה. אך מלבד הפסק ה"יבש" לכאורה, מתבלטים בדבריו ובמעשיו רצון עז והשתוקקות למעלת ארץ ישראל. גם בסיפור שהבאנו כאן, בולט הדבר מאוד: עד כמה שלא חיבב הצדיק את הלהיטות אחרי מופתים, השתנתה גישתו לפתע מתוך חיבת ארץ ישראל, והוא יצא מגדרו ופעל מופת גלוי למענה.

אותו חשק ורצון משתקף גם בפסקו הידוע, כי חלק ממצוות לימוד התורה הוא ההנאה והחשק שבעיסוק בה. "כשהייתי צעיר, היו אנשים בעלי מח כמותי", אמר לימים. "אבל אני רציתי, כל כך רציתי! מה זה רציתי...". ההדגשה המשולשת הזו, מגלה את הרצון העמוק של הצדיק כחודר בשלשת רבדי הנפש העמוקים ביותר – אמונה, תענוג ורצון – כשהראשון הוא רצון של רצון,



## מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

### חשק מול קביעות

בסיעתא דשמיא אני מעבירה לפעמים שיעורי נשים, אבל זה לא קבוע. לפעמים מאד בוער לי ליזום כזה מפגש, ולפעמים פחות. האם עליי להתחשב בחשק שלי או פשוט לקבוע שיעור ולהתפלל בע"ה ליותר חיבור ולהט?

גם בעניין לימוד ספרים: לפעמים אני מתחילה ספר ובשלב מסוים פוגשת ספר שאני יותר מרגישה שדחוף לי ללמוד. איך אדע אם המעבר הוא ויתור ופיזור או שהוא באמת מה שהנפש שלי צריכה לגדול בו עכשיו?

### מענה:

מומלץ לך מאוד ללמוד את מכתבי הרבי על מעלת הקבלת עול והקביעות בעבודת ה'. למעשה, עליך למסור שיעורים באופן קבוע בנושא (ספר) מסוים. בלימוד הזה צריך להיות עקביים – "המתחיל במצוה אומרים לו גמור". בנוגע ללמוד האישי, גם שם ישנה מעלה בלסיים מה שהתחלת, אך גם ניתן לפי

הרגש לעבור מספר לספר כו'. שתבשרי בשורות טובות!

### אין לי תקנה...

לפני כמה שנים עשיתי טעות קטנה ש'נופחה' והתגלגלה לאירוע קשה. הורשעתי בבית משפט, ואני עתיד לרצות עבודות שירות בסביבה זרה לי. גם החברה ואפילו המשפחה שופטת אותי לכף-חובה. אני מרגיש שאין לי מחילה ואין לי תקנה, כנראה גם מול ה', וקשה לי להחזיק מעמד. מה עליי לעשות?

### מענה:

קודם כל, עליך לדעת שה' מאד אוהב אותך ודוקא בגלל כך הוא מנסה אותך, כדי לזכות-לזוכך אותך על מנת שתכיר בו באמת (כפירוש החסידות "כי מנסה ה' אלהיכם אתכם – לדעת", כדי שאתם תדעו אותו), וכמ"ש "כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה" (הפסוק הקודם אומר: "מוסר ה' בני אל תמאס ואל תקץ בתוכחתו". הפסוק הבא הוא: "אשרי אדם מצא

חכמה ואדם יפיק תבונה" – אין חכם כבעל הנסיון, חכמה היא הרגשת בטול האני מפני גדולת ה' ותבונה היא ברור-הכרת ענין שליחותי בעולם). בנוסף, גם הרבה מאד אנשים אוהבים אותך, מבינים אותך ומזדהים אתך. כתוב שדווקא את אלה שהם חזקים וטובים בעצם ה' מחזק עוד יותר על ידי קשיים, על דרך ניפוץ, שדוקא כך משביחים את הצמח. המטרה של ה' בסיפור הזה היא לחשל אותך (נפשית וגם פיזית) ולא להחליש אותך (אל תתבלבל בין שרש חשל לשרש חלש).

תקופת עבודות-השירות תעבור מהר, ותוך כדי תלמוד חסידות ותתבונן בשליחות שלך לטובת עם ישראל – איך מתקנים את המעוות בחברה שלנו ואיך מקדמים ומזרזים את הגאולה. ודאי שגם תכיר אנשים חדשים תוך כדי השירות, בהשגחה פרטית, עליהם תוכל להשפיע טוב, לפקוח עיניים ולב. חזק ואמץ, ה' אתך. שתבשר בשורות טובות תמיד!



## צ'י ו'ס'ים צ'א'ים

הוא נוהג לפלט משפטים לא קשורים או להשמיע קולות מוזרים. גם תנועות הידים שלו לא צפויות, ויותר מהכל – המבט שלו גורם לה לחסר נעימות. בקצור, לא נעים להיות לצד התנהגות של שטות.

למה אני נזכר לספר עליו? נכון, החוש של חדש אדר הוא חוש הצחוק, אבל לא בגלל זה אני נזכר. בכלל, אני לא חושב שלצחוק על אנשים כמו שמלק'ה זו חכמה גדולה. צחוק הוא משהו הרבה יותר רציני... אבל ההתנהגות המשנה של שמלק'ה מלמדת אותי מהי שטות. לפעמים מתחלפות האותיות ש ו-ס בלשון הקדש, וזה אומר לי ששטות היא סוג של סטייה מן הדרך. כל האנשים בעולם נוהגים בדרך מסוימת, ואלו אנשים כמו שמלק'ה סוטים מהדרך הרגילה והמקבלת ונוהגים בדרך של שטות.

### רוח אטות

שמלק'ה אינו דמות לחקוי, ולכן

שלום ילדים!

חדש אדר! והשנה כפול שנים! איך מתאים... בדיוק כאשר אנחנו מתחילים ללמד בחמש על בניית המשכון ועל כן שה', אלופו של עולם, משתוקק לבוא ולדור אתנו – מגיע חדש אדר. ברור, כי אדר הוא אל"ף דר!

תגידו לי, הדבר הזה נראה לכם הגיוני? לפי ההגיון שלנו, התאווה של ה' לדור בעולם התחתון שלנו אינה מובנת כלל. לא מוזר? לבוא ולגור דוקא כאן, אצלנו? האם חסרים לה' מלאכים קדושים בשמים?

### ט'י'א מפ'ר'ר

אני הולך ברחוב ופתאום רואה את שמלק'ה. בכל פעם שזה קורה לי אני יודע: זה בדיוק הסימן שבבילי לעבד אל המדרכה ממול. למה? לא נעים, אף פעם אתה לא יודע איך הוא יגיב הפעם. כן, שמלק'ה איבד לפני שנים את שפיות דעתו והוא מתנהג בצורה לא רגילה.

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

מעשה. "מה, אם לא ברכתי ברכת המזון אני כבר לא יהודי יותר?! יש גם יהודים כאלו..." כן הוא משכנע את עצמו, וזוהי בעצם רוח השטות.

## לסאת דקדשא

אבל יש גם שטות אחרת, והיא שטות דקדשה. מה הפונה? כמו השטות הרעה, זו סטייה מהדרך הרגילה, אבל הפעם היא לכּוון החיובי. לפי הדיו יש לנהג בדרך מסוימת, על פי מה שנפסק בהלכה, אבל חסיד אמתי מחפש תמיד לנהג "לפנים משורת הדיו", מעל ומעבר למה שנודרש ממנו.

לדגמה, נחשוון בן עמינדב היה אחד כזה. הוא קפץ לפני כלם לתוך המים, ובעינים רגילות זה בהחלט לא היה המעשה הכי הגיוני. יתכן ואם הוא היה בודק בספרי הלכה, הוא היה מגיע למסקנה שכלל לא צריך לנהג כן. אמנם לא כלם חשבו שיש להכניע או לחזר למצרים, אבל ללכת אל תוך הים? זהו מעשה שדורש להניח את ההגיון בצד ולפעל אך ורק מתוך מסירות נפש. איך קוראים לזה היום? לחשב 'מחוגן לקפסה', מחוגן למחשבה השגרתית. זוהי הסטייה הטובה, סטייה של שטות דקדשה.

## צ'רף פתחתו

ממי לדעתכם אנחנו לומדים את השיטה של שטות דקדשה? מי הראשון

הדגמה ממנו היא לשטות שאינה רצויה. יש גם, לצערנו, שטות גדולה מזו. זה קורה כאשר הנטייה היא לא רק מהדרך הרגילה והמקבלת, אלא גם מהדרך הישרה והאמתית. חז"ל מלמדים אותנו כי "אין אדם עובר גברה אלא אם בן נכנס בו רוח שטות". ה' יתברך סולל עבורנו את הדרך הישרה, מנחה אותנו ללכת בדרך התורה והמצוות, אבל לפעמים מתגברת בתוכנו רוח שטות ואנו עלולים לסטות מן הדרך ולנהג כנגד רצונו.

מהי אותה רוח שטות? "נו, לא נורא, רק פעם אחת", כן אנחנו מורים הטר לעצמנו. פעם אחת יצא לי לדבר עם מישהו שכלפי חוץ, לפי מה שאני יודע וגם לפי הלבוש והמראה החיצוני שלו, נראה שאינו שומר תורה ומצוות. אבל אחרי כמה מלים חמות נפתח הלב, ואז אני שומע את המשפט הבא: "מה אתה חושב, אני לא יהודי? נראה לך?". הוא נשמע ממש פגוע, "תאמין לי שאני מאמין אפילו יותר ממך!".

האמת? הוא צודק, הוא יהודי. נקדה! הלואי והייתי מדבר בהתלהבות כמו שלו. יותר מזה, אני יכול להבטיח לכם שאם אותו יהודי יצטרך הוא יהיה מוכן למסור את נפשו – ממש למות – על קדוש השם. אלא מה? אותו יהודי מרשה לעצמו לעבור גברה רק בגלל שנודמה לו ש... שאם הוא עובר גברה הוא לא מפסיק להיות יהודי בגלל אותו

טעם ודעת. לשטות הוא יש רמז בקירות  
 המשפן. קרשי המשפן היו עשויים  
 מ"עצי שטים עמדים", ובחסידות מספר  
 כי עצי השטים מבטאים את ה'שטות'  
 הוא.

אבל את העקר שכחתי לומר לכם:  
 כאשר ה' מדלג על ההגיון ובוחר לשפן  
 אצלנו, הוא רוצה 'להדביק' אותנו  
 בתכונה הזו. הוא מענין לראות גם אותנו  
 מדלגים החוצה, כמוהו, מתוך ההגיון  
 של העולם. לא לקים את המצוות רק  
 כי כך עושים כלם, אלא מתוך בחירה  
 ומתוך רצון שה' יתגלה פה.

הבחירה שלנו בטוב בונה לה' את  
 בית הבחירה בתוך הלב שלנו!  
 שנוצה להפך את העולם עם שטות  
 דקדשה!

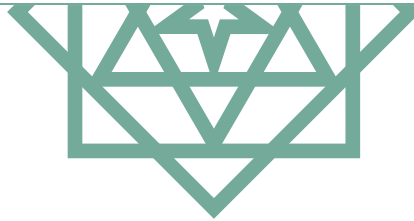
שבת שלום ומברך!

5'

שעושה את המעשה הכי מפתיע שיכול  
 להיות? ה' יתברך בעצמו!

נניח שהייתם שומעים בחדשות  
 את הידיעה הבאה: ראש הממשלה  
 עומד להעתיק את דירתו לשכונת  
 העני שבקצה העיר, ובמקום בית ראש  
 הממשלה המפאר הוא בחר לו בקתה  
 עלובה עם גג דולף ומט לפל. רב  
 האנשים היו מרימים גבה. "מה, הוא  
 השתגע?". ראש הממשלה הוא האדם  
 המכבד ביותר במדינה, ולכן גם המשפן  
 הראוי לו חייב להיות מכבד. לנהג כך זו  
 שטות, ממש הטיה מהשכל הישר.

ובכן, ה' יתברך נוהג כך. הוא בחר  
 לבנות את משפנו כאן, אצלנו, בעולם  
 הגשמי, ולפי ההגיון שלנו נראה כי זו  
 אכן שטות גדולה. כן, זוהי שטות, אבל  
 שטות דקדשה, כזו שמסגלת לדלג  
 אפלו על ההגיון. היא למעלה מכל



---

## בלימוד צריך להיות סדר.

יפוצץ סלע" – כל דבר בתורה מתחלק לכמה טעמים ולימוד מעמיק כולל ריבוי סברות ושיטות כאשר "אלו ואלו דברי אלהים חיים". במהלך הלימוד המחשבה משוטטת בין השיטות, מקשה ומתרצת, משווה ומעמיקה, אך בסופו של דבר, עוד לפני פסיקת ההלכה, צריך להגיע לתמונה כללית של הסוגיא. לימוד טוב ונכון לא יסתפק בסיכום בהיר של השיטות ונסיון לזכור אותן, אלא ינסה גם לחדור למה שעומד מאחוריהן ולראות כיצד הן משלימות זו את זו – מביטות מנקודות־מבט שונות על הנידון ומספקות ביחד תמונה שלמה שלו.

פנימיות התורה, **קבלה** וחסידות, חושפת את מבני־הסוד בהם ברא ה' את העולם ונותנת כלים לעשיית **הקבלות** אמתיות (כמובנו היחיד של שרש **קבל** בתורה, "מקבילות הלולאות אשה אל אחותה"). כאשר משלבים את לימוד הנגלה עם לימוד הפנימיות ניתן לזהות את המבנה העומד מאחורי השיטות השונות וכך לגבש אותן ל"פרצוף" אחד שלם, בו כל שיטה מקבלת את מקומה הראוי ומתוך כך מתחדדת ומעמיקה וגם נחשפת בה משמעות פנימית בעבודת ה'.

בשיעור הרמב"ם שבגליון השבוע דוגמה יפהפיה לצורת הלימוד הזו, המסדרת שמונה שיטות ראשונים ואחרונים בטעם דין "דאיקני" לפי סדר הספירות, מבינה עד מלכות, וטועמת בהן טעמים חדשים. גם השיעור המיוחד על תפלה, הפותח את הגליון, ממחיש כיצד הקבלה נכונה עושה סדר בלימוד ופותחת פתח לחידושים יסודיים בכל דרך עבודת ה'.

---

### מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: [itiel@pnimi.org.il](mailto:itiel@pnimi.org.il) או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?  
שלח דוא"ל: [itiel@pnimi.org.il](mailto:itiel@pnimi.org.il)

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:  
079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

